

สกว
TRF

โครงการสันติไมตรี ไทย-ญี่ปุ่น

สกว
TRF

“ บทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ”

- Soft Power : The Means to Success in World Politics
- Japan's Soft Power : Resources and Limits

ISSN 1905-0526

NEWSLETTER JAPAN WATCH PROJECT

สารบัญ

ส่วนที่ 1 รายงานการวิจัยโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

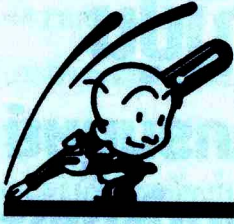
- บทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 4
โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

ส่วนที่ 2 บทความที่น่าสนใจ

- ค้นความคิด
Soft Power : The Means to Success in World Politics 20
โดย เอกสิทธิ์ ทนุนภักดี
- Japan's Soft Power : Resources and Limits 26
โดย เอกสิทธิ์ ทนุนภักดี

ส่วนที่ 3 รอบรู้เรื่องญี่ปุ่น

- นานาคำถาม ตามรอยตะวัน 34
โดย ภาณุมาศ รักชาติยิ่งชีพ
- ตะลุยแดนปลาติบ 40
แปลและเรียบเรียงโดย ภาณุมาศ รักชาติยิ่งชีพ
- รู้เฟื่องเรื่องญี่ปุ่น 45
แปลและเรียบเรียงโดย สุรเดช คล่องมงคล
- J-Culture 46
แปลและเรียบเรียงโดย สุรเดช คล่องมงคล
- J-Quiz 48
โดย สุรเดช คล่องมงคล

Editorial.....

1 เมื่อเปรียบกับมนุษย์แล้ว ช่วงระยะเวลา 3 ปีแรกของชีวิตถือได้ว่าเป็นเพียงวัยทารกที่ยังคงไม่ประสีประสาต่อโลกมากนักแต่เมื่อเทียบกับจดหมายข่าวฉบับนี้แล้ว ก้าวอย่างสูปีที่ 3 ของเราถือได้ว่าเป็นก้าวอย่างแห่งความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

หากพิจารณาจากรูปลักษณ์แล้ว จดหมายข่าวในปีนี้ได้ถูกพัฒนาให้มีสีสันที่หลากหลายและปริมาณความหนาแน่นมากขึ้นกว่าที่แล้วมา แต่นั่นเป็นแค่แง่มุมหนึ่งในพัฒนาการของเราเท่านั้น เพราะเนื้อหาสาระภายในเล่มต่างหากที่เราได้พยายามปรับปรุงให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองเป้าหมายของโครงการฯ รวมทั้งอรรถประโยชน์สูงสุดของผู้อ่านทุกท่าน แต่ความมุ่งหวังของเราจะสมใจหมายเพียงใด คำตอบสุดท้ายก็อยู่ที่ท่านทั้งหลายนั่นเอง

สำหรับในจดหมายข่าวฉบับก้าวอย่างสูปีที่ 3 นี้ มีรายงานการวิจัยที่มีคุณค่ายิ่งของอาจารย์ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ซึ่งสะท้อนนัยยะบางประการต่อบทบาทของไทยกับโครงการให้ความช่วยเหลือต่างๆ ของญี่ปุ่นในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง นอกจากนี้ ยังมีคอลัมน์ใหม่ที่นำเสนอใจอย่างยิ่งเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น “ค้นความคิด” ซึ่งเป็นคอลัมน์ที่ให้แง่มุมอันน่าสนใจเกี่ยวแนวคิดของนักวิชาการที่มีชื่อเสียง “ตะลุยกแดนปลาดิบ” ซึ่งเป็นคอลัมน์ที่จะพาเราไปรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของญี่ปุ่น เป็นต้น

แน่นอนว่ายังมีสรรสาระอีกมากมายที่รอให้ท่านทั้งหลายได้เยี่ยมยลจนเพลิดเพลินใจ และหากท่านมีคำติชมหรือข้อเสนอแนะประการใด เรายังคงยินดีต้อนรับเสมอ

สุรเดช คล้องมงคล

บรรณาธิการ

จดหมายข่าว โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

มกราคม 2549

Research.....
Report.....

บทบาทใหม่ของญี่ปุ่น ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง*

โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

รายละเอียดเบื้องต้นของโครงการ

โครงการบทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาเบื้องต้นถึงบทบาทของญี่ปุ่นในด้านการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
2. ศึกษากระบวนการและผลของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย
3. พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โดยมีขอบเขตของการศึกษา เน้นบทบาทของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือลาวและกัมพูชา ในด้านการศึกษา โดยเฉพาะการฝึก

* สรุปลงและเรียบเรียงจาก “รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สกว.
โดย ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

อบรมครูประจำการ โครงการทุนการศึกษาและ ทุนให้ความช่วยเหลืออื่นๆ โดยใช้การศึกษาข้อมูล จากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคลากรทั้งที่เป็นผู้ ให้ทุนช่วยเหลือ ผู้รับความช่วยเหลือ ผู้ให้การ อบรมและผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการต่างๆ สำหรับ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการนั้นเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2548 รวมใช้เวลาในการทำการศึกษาระมาณ 7 เดือน

บทบาทของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามรูปแบบเดิม

(1) รูปแบบการให้ความช่วยเหลือแบบเดิม ของ JICA ในลาว ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการ อบรมบุคลากรในประเด็นเรื่องเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การพัฒนา การเกษตร การสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับสูง ด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม เศรษฐศาสตร์ ภาษา และธุรกิจ

2. การสนับสนุนความจำเป็นพื้นฐานของ มนุษย์ (BHN) โดยเน้นการส่งเสริมทางด้าน สุขภาพอนามัย การให้การศึกษาทางการแพทย์แก่ บุคลากร การสร้างโรงเรียน การจัดการด้านสิ่ง แวดล้อมและการพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาล

3. การพัฒนาการเกษตรและชนบท ซึ่ง ประกอบไปด้วยการสนับสนุนทางด้านเงินทุนใน การประกอบอาชีพ การพัฒนาแหล่งน้ำและการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

4. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางด้านการขนส่ง การสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารด้วยโทรศัพท์ การพัฒนาทางด้านพลังงาน และไฟฟ้า การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(2) รูปแบบการให้ความช่วยเหลือแบบเดิม ของ JICA ในกัมพูชา ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริม ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
2. การเสริมสร้างเสถียรภาพทางด้าน เศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม
3. การพัฒนาระบบประกันสุขภาพ
4. การเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา
5. การพัฒนาชนบทและการเกษตร
6. การฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ที่อยู่ในภาวะ ทุกผลพวงจากสงคราม
7. การบริหารจัดการกับแหล่งทรัพยากรทาง ธรรมชาติ

จากการพิจารณารูปแบบการให้ความช่วยเหลือข้างต้นจะพบว่า การให้ความช่วยเหลือของ ญี่ปุ่นตามรูปแบบเดิมส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะ ของการให้ความช่วยเหลือโดยตรงด้านเงินทุนเพื่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน การฝึกอบรม การ ให้ทุนการศึกษาต่อและการให้ทุนศึกษาครูงานที่ ประเทศญี่ปุ่น แต่เมื่อพิจารณาจากรูปแบบของ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับ

ความช่วยเหลือตามโครงการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ญี่ปุ่นให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประเทศในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยตรง โดยการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวมีทั้งในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือโดยตรงขององค์กรเอกชนและรัฐบาลญี่ปุ่นผ่านทางองค์กรหลัก เช่น JICA นั้น ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือกำหนด หรือเป็นลักษณะของการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือแบบ “ผู้ให้-ผู้รับ” (Donor-Recipient) นั่นเอง

บทบาทของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามรูปแบบใหม่

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามรูปแบบใหม่ สามารถแบ่งบทบาทตามโครงการต่างๆ ได้ดังนี้

(1) บทบาทใหม่ในฐานะผู้ให้ทุนช่วยเหลือโดยตรง

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 บทบาทของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการศึกษา บทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการให้ความช่วยเหลือโดยตรง สามารถพิจารณาได้จากลักษณะการดำเนินกิจกรรมตามตัวอย่างโครงการดังต่อไปนี้

1. โครงการฝึกอบรมครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Hoshino Project)

โครงการนี้เป็นโครงการฝึกอบรมให้กับครูประจำการที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของลาว โดยคณะวิทยาศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นหน่วยงานจัดการฝึกอบรม และมีมูลนิธิ EACAT มูลนิธิการศึกษาเพื่อการพัฒนา (EDF) และ Minsai Center Laos เป็นผู้สนับสนุนแหล่งเงินทุน

การดำเนินโครงการได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งผู้ให้ทุนช่วยเหลือได้สำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการประชุมร่วมระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือ ผู้ประสานงาน หน่วยงานฝึกอบรมทั้งจากไทย ลาว และผู้เข้าร่วมอบรมทุกรุ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตามกรอบแนวคิด South-South Cooperation (SSC) อันเป็นจุดเริ่มต้นของ Cultural Contacts และ Cultural Conflicts

2. โครงการฝึกอบรมครูแกนนำ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

โครงการนี้เป็นโครงการฝึกอบรมครูแกนนำที่คัดเลือกจากจังหวัดที่อยู่ห่างไกลของลาว ในรายวิชาต่างๆ คือ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กายภาพ สุขศึกษาและโภชนาการ โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรราชธานีเป็นหน่วยงานจัดการฝึกอบรม ซึ่งภายหลังจากการฝึกอบรมสิ้นสุดลง ครูแกนนำ

ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมจะต้องเสนอโครงการเพื่อจัดการฝึกอบรมในจังหวัดของตนเอง โดย JICA จะเป็นผู้ให้การสนับสนุน

3. โครงการฝึกอบรมครูประจำการ ระดับประถมศึกษา ของ Naruto University of Education

โครงการนี้เป็นโครงการฝึกอบรมครูประจำการที่สอนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของลาว โดยเน้นการสร้างแผนการสอนและการศึกษาดูงานที่โรงเรียน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของญี่ปุ่น ซึ่งหน่วยงานและสถานที่ฝึกอบรม คือ Naruto University of Education

(2) บทบาทใหม่ในฐานะผู้ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือ

องค์กรเอกชนของญี่ปุ่น เช่น Minsai Center Laos ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คือ ลาว และกัมพูชา ในลักษณะที่เป็นองค์กรกลางในการประสานความร่วมมือให้ความช่วยเหลือระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือ (Donors) ที่เป็นชาวญี่ปุ่น โดยขอทุนสนับสนุนจากผู้ให้ทุนช่วยเหลือแล้วจึงนำทุนสนับสนุนดังกล่าวมาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในลาวและกัมพูชา ดังจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน (EDF Lao Scholarship Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ Minsai Center Laos ได้เป็นผู้ประสานงานในการจัดหาผู้ให้ทุน

ช่วยเหลือจากญี่ปุ่นที่ประสงค์จะให้ความสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-5 ที่ยากจนในลาว เนื่องจากหากพิจารณาตามสถิติแล้วพบว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เป็นระดับที่มีอัตราการออกจากการศึกษาสูง ด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ โดยผู้ให้ทุนช่วยเหลือสามารถพิจารณาให้การสนับสนุนนักเรียนที่มีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่

2. โครงการสร้างโรงเรียนตามสภาพท้องถิ่น (Kato Project)

โครงการนี้เป็นโครงการสร้างโรงเรียนในชนบทของลาว โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างจากผู้ให้ทุนช่วยเหลือจากญี่ปุ่น โดย Minsai Center Laos เป็นผู้ประสานงาน

3. โครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ (Donors Trip Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ Minsai Center Laos เป็นผู้ประสานงานให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือจากญี่ปุ่นและผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

4. โครงการน้ำสะอาด (Clean Water Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อติดตั้งอุปกรณ์เก็บกักน้ำดื่มที่สะอาดไว้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นผลจากโครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ (Donors Trip Project) เนื่องจากระหว่างการดำเนินกิจกรรม

นั้น ผู้ให้ทุนช่วยเหลือพบว่านักเรียนขาดแคลนน้ำดื่มที่สะอาดไว้ดื่มในโรงเรียน

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์กรเอกชนของญี่ปุ่นไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ทุนช่วยเหลือโดยตรง แต่ทำหน้าที่เป็นประสานงานเพื่อขอรับทุนช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ โดยมีแนวคิดที่เน้นให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือเล็งเห็นผลกระทบที่มีต่อผู้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสร้างความรู้สึกรับรู้ของการเป็นผู้ให้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้รับความช่วยเหลือนั้น มุ่งเน้นให้ตระหนักในคุณค่าของการให้จากกระบวนการต่างๆ เช่น ผู้รับความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาว่าจะดำเนินการเช่นใดเพื่อให้โครงการบรรลุผลตามที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งถือเป็นการสร้างคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ในระดับปัจเจกชน และเป็นการริเริ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์แบบ Donor-Counterpart

(3) รูปแบบการดำเนินการของโครงการต่างๆ

เพื่อให้เห็นถึงบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน สามารถพิจารณาได้จากรูปแบบของการดำเนินการของโครงการต่างๆ ตามบทบาทใหม่ของญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของการดำเนินการในลักษณะเชิงบูรณาการระหว่างการศึกษากับวัฒนธรรม และการศึกษากับสุขวิทยา ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

- โครงการให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน (Street Children Assistance and Development Programme : SCADP)

โครงการนี้เป็นโครงการรับเด็กเร่ร่อนตามท้องถนนมารวมกันไว้ที่ศูนย์ เพื่อช่วยเหลือด้านความเป็นอยู่และติดตามครอบครัว ซึ่งระยะเวลาที่เด็กเหล่านี้จะพักอยู่ที่ศูนย์ก็ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จในการติดตามหาครอบครัวของพวกเขา

อย่างไรก็ดี เมื่อดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง ก็พบว่าวิธีการดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนวิธีการเสียใหม่ ในปี ค.ศ. 1999 ด้วยการนำรายชื่อของเด็กมาจำแนกตามหมู่บ้านและจังหวัดที่อาศัยอยู่ แล้วจัดสรรเงินช่วยเหลือไปให้พื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุด ทั้งในระดับเมืองและหมู่บ้าน โดยได้มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือเด็กและครอบครัว เช่น กิจกรรมพัฒนาการศึกษา กิจกรรมการส่งเสริมด้านสุขภาพ กิจกรรมการช่วยเหลือเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว กิจกรรมการช่วยเหลือด้านการดำเนินชีวิต โดยมีเงินยืม การพัฒนาการเกษตร การพัฒนาระบบชลประทานและการอบรมอาชีพ เป็นต้น

- โครงการบูรณาการการศึกษากับสุขวิทยา (Bounlai Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพ ซึ่งเป็นสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาของลาวต้องออกจากระบบการศึกษาที่กำหนด การจัดตั้งโครงการประกันสุขภาพให้แก่นักเรียนเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจึงเป็นการพัฒนาที่เน้นการบูรณาการระหว่างการศึกษากับสุขภาพ

- โครงการการเรียนรู้เกี่ยวกับลูกคิด (Japanese Abacus Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลูกคิดญี่ปุ่น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ซึ่งมีนายที่สะท้อนให้ผู้รับความช่วยเหลือได้ตระหนักในคุณค่าของเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของตนเอง จึงเป็นการพัฒนาที่แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างการศึกษากับวัฒนธรรม

2. รูปแบบของการดำเนินการในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาระยะยาว มีการสำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือและผู้ให้ความช่วยเหลือมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการดำเนินโครงการต่างๆ ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

- โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน (EDF Lao Scholarship Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ Minsai Center Laos เป็นผู้ประสานงานในการจัดหาทุนช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเพื่อแก่นักเรียนที่ยากจน

- โครงการสร้างโรงเรียนตามสภาพท้องถิ่น (Kato Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือจะเน้นให้ผู้รับความช่วยเหลือมีส่วนร่วมในการสร้างโรงเรียน รวมทั้งมีส่วนในการจัดเตรียมอุปกรณ์และการลงแรงก่อสร้าง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในความมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของจากความสามัคคีในการทำงาน

- โครงการฝึกอบรมครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Hoshino Project)

โครงการนี้เป็นโครงการฝึกอบรมครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของลาว โดยให้ความสำคัญกับการสำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกอบรมหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งมีการจัดโครงการที่ต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถพัฒนาวิชาชีพของตนเองต่อเนื่องจากการรับความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานต่อไป อันแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาในระยะยาว

3. รูปแบบของการดำเนินการในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับโครงการขนาดเล็ก แต่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

- โครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ (Donors Trip Project)

โครงการนี้เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันที่ทำให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือจากญี่ปุ่นได้มีโอกาสเดินทางมาตรวจเยี่ยมการดำเนินการโครงการที่ตนเองได้ให้ทุนช่วยเหลือ รวมทั้งยังได้ร่วมกิจกรรมกับผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

- โครงการน้ำสะอาด (Clean Water Project)

โครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและ

ผู้รับความช่วยเหลือ (Donors Trip Project) ซึ่งการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาตามสภาพความเป็นจริง จะช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ

4. มุมมองของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการตามบทบาทใหม่ของญี่ปุ่น

- มุมมองจากผู้เชี่ยวชาญของ JICA ประจำกระทรวงศึกษาธิการของลาว

ผู้เชี่ยวชาญของ JICA ในฐานะของผู้ให้ทุนช่วยเหลือมีความเห็นว่า การดำเนินโครงการต่างๆ จะประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้นมีตัวแปรที่สำคัญคือ เจตคติ ความเชื่อและวัฒนธรรมในการทำงานของผู้รับความช่วยเหลือ และโครงการต่างๆ จะเกิดประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อประเทศผู้รับความช่วยเหลือสามารถพัฒนาตนเองต่อเนื่องไปจากการรับความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานได้

อย่างไรก็ดี จากการดำเนินโครงการทำให้ผู้เชี่ยวชาญของ JICA ในฐานะของผู้ให้ทุนช่วยเหลือสังเกตเห็นว่า ผู้รับความช่วยเหลือมีความเชื่ออย่างรุนแรงว่า ตนเองจะไม่สามารถเริ่มดำเนินการใดๆ ได้หากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้ให้ทุนช่วยเหลือ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเจตคติเชิงลบ อีกทั้งทำให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือไม่แน่ใจว่ารูปแบบของการให้ความช่วยเหลือเช่นใดจึงมีความเหมาะสมและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้การให้การสนับสนุนโครงการต่างๆ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้รับความช่วยเหลือตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญในการพัฒนาตนเอง ในขณะที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาถึง

มิติทางด้านเจตคติ ความเชื่อและวัฒนธรรมของประเทศผู้รับความช่วยเหลือมาประกอบในการพิจารณาถึงความสำเร็จของโครงการด้วย

- มุมมองของผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมของ Naruto University of Education

ผู้รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมของ Naruto University of Education มีความเห็นว่า ความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรมในการทำงานเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ ด้วยเหตุนี้ การจัดการฝึกอบรมที่จะเอื้อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและนำความรู้ไปพัฒนาตนเองได้นั้น จำเป็นต้องเพิ่มมิติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมในการทำงานของผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจและเรียนรู้บริบทของการทำงานหรือการฝึกอบรมได้

- มุมมองของผู้ประสานงานมูลนิธิ Minsai Center Laos

ผู้ประสานงานมูลนิธิ Minsai Center Laos มีความเห็นว่า การประสบปัญหาในเรื่องของวัฒนธรรมในการคิดและการทำงานในระหว่างการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจที่เด่นชัดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ การขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการโครงการ รวมทั้งความแตกต่างด้านภาษาของผู้ประสานงาน ซึ่งทำให้ไม่สามารถสื่อสารถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ให้ทุนช่วยเหลือได้

- มุมมองของผู้ให้การอบรมจากประเทศไทย ผู้ให้การอบรมจากประเทศไทยมีความเห็นว่า ผู้เข้ารับการอบรมจากลาวมีความพร้อมที่จะรับ

แนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน แต่ยังไม่มีความมั่นใจในการเริ่มต้นพัฒนาตามแนวคิดใหม่ที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาด้านทัศนคติของความแตกต่างในการทำงานในระดับนวัตกรรมที่ผู้ให้การอบรมไม่สามารถตอบสนองสัของผู้เข้ารับการอบรมได้ในระหว่างการอบรม รวมทั้งเป็นปัญหาในเชิงระบบที่เป็นผลกระทบจากการใช้แนวความคิดใหม่ในระดับนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน

การแก้ปัญหาหรือตอบสนองข้อสงสัยดังกล่าว ต้องอาศัยการทำงานในเชิงพัฒนาในระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถมองเห็นแนวทางในการพัฒนางานได้ด้วยตนเองที่ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นวัฒนธรรมของผู้ให้ทุนช่วยเหลือที่ยังคงต้องอาศัยระยะเวลาในการทำความเข้าใจของผู้รับความช่วยเหลืออยู่ จึงมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ผู้เข้าอบรมจะยังคงไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน หากไม่มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการดำเนินงาน ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าอบรมที่มาจากพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างความร่วมมือ สะดวกต่อการติดตามประเมินผล และลดข้อจำกัดในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการนิเทศติดตามผลในการดำเนินงานของโครงการก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย

- มุมมองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากลาว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากลาวส่วนใหญ่มี

ความเห็นที่ ควรให้มีการจัดอบรมที่ต่างประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านทเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่พบในต่างประเทศ รวมทั้งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้ารับการอบรมได้กลับมาทำวิจัยภายในประเทศตนเองได้

นอกจากนี้ ในส่วนของโอกาสในการเข้าร่วมการฝึกอบรมนั้น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากลาวส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มาจากพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน เพื่อให้ง่ายต่อการสร้างเครือข่ายการพัฒนา รวมทั้งควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการอบรมที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงโครงสร้างการดำเนินงานระดับสูงสุดทั้งระบบ โดยควรจัดให้มีการอบรมในระยะสั้นเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานในระยะแรก มีการปฏิบัติการจริงในระหว่างการฝึกอบรมและมีการติดตามประเมินผลในระยะยาว ซึ่งควรมีการให้ทุนช่วยเหลือในการฝึกอบรมและติดตามประเมินผลด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากลาวส่วนใหญ่ยังเห็นว่าความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมในการคิด

- มุมมองของนักศึกษาทุนจากลาวที่ศึกษาต่อที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เป็นตัวแทนครูคณิตศาสตร์ที่เคยเข้าร่วมอบรมในโครงการ Hoshino Project และมีโอกาสเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา จำนวน 6 ครั้ง ในฐานะผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่มและเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคโนโลยี

รวมทั้งออกนิเทศติดตามชั้นเรียนภายหลังการอบรม มีความเห็นว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการในลักษณะนี้ น่าจะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาครูและระบบ การศึกษาของไทย และควรอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ เพื่อการพัฒนาครูและระบบการศึกษาของลาว ทั้งนี้ เพราะการอบรมเชิงปฏิบัติการในลาวยังคงมีน้อย อีกทั้งครูที่เข้ารับการอบรมก็มักมิได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

นอกจากนี้ นักศึกษาท่านดังกล่าวยังเชื่อว่า การอบรมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนา ตนเอง แต่ก็ควรจัดให้มีการติดตามผลหลังการ อบรม เพื่อสร้างความกระตือรือร้นให้ผู้เข้ารับการ อบรมนำผลการอบรมไปใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน ดังนั้น จึงควรจัดการอบรมโดยกำหนด กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้ สะดวกต่อการนิเทศติดตามผลและช่วยให้การช่วย เหลือกันระหว่างครูในกลุ่มเป็นไปได้ง่ายขึ้น ซึ่งถือ เป็นการสร้างเครือข่ายครูอีกด้วย

การวิเคราะห์เชิงบรรยายเกี่ยวกับบทบาทของ ญีปุ่นโดยอาศัยกรอบทางด้านวัฒนธรรม

ในการศึกษาบทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตตอนภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะ การศึกษาวิเคราะห์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการคิด ในการทำงานเชิงพัฒนาผ่านโครงการทางการศึกษา ต่างๆ ซึ่งสามารถพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังนี้

(1) **การวิเคราะห์การดำเนินการของ โครงการต่างๆ โดยใช้กรอบทางด้านวัฒนธรรม**

1. โครงการฝึกอบรมครูคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ (Hoshino Project)

การดำเนินการของโครงการในช่วงต่างๆ ผู้ให้ทุนช่วยเหลือจะมีการสำรวจความต้องการ ของผู้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ เรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในระดับลึก รวมทั้ง เป็นการยกระดับความเท่าเทียมกันของผู้ให้ทุน ช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งทำให้ผู้รับ ความช่วยเหลือเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญ ของการเป็นผู้รับความช่วยเหลือและกระบวนการ ของการเป็นผู้รับความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็อาจส่งผลให้เกิดความ ขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมในการทำงานได้ ดังจะ เห็นได้จากกรณีที่ผู้รับความช่วยเหลือที่คุ้นเคยกับ รูปแบบการทำงานแบบเดิม แต่ต้องเปลี่ยนบทบาท ของตนเองจากเดิมที่เป็นผู้รับการอบรมเป็นผู้รับ การอบรมและผู้ฝึกอบรม ซึ่งการที่ผู้รับการอบรม ไม่เข้าใจถึงสถานะที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลให้เกิด ความขัดแย้งในการทำงานที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือมี ความต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจใน กระบวนการทำงานทุกขั้นตอนและมีการประเมิน ผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2. โครงการฝึกอบรมครูแกนนำ ระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจากลาว

การดำเนินการของโครงการเป็นการเน้น ศักยภาพของครูเพื่อให้สามารถทำงานในภาค ปฏิบัติได้ สะท้อนถึงโครงการที่มีการบูรณาการ ระหว่างภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ สุขศึกษาและโภชนาการ ผ่านครูผู้สอน โดยเน้น

การฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ รวมทั้งการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมในการคิดและการทำงานของประเทศผู้ให้ทุนช่วยเหลือเพื่อที่ครูแกนนำเหล่านี้จะสามารถเป็นผู้รับความช่วยเหลือที่มีศักยภาพสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมในการคิดและการทำงานของประเทศผู้รับความช่วยเหลือไปยังครูประจำการคนอื่นๆ ได้

3. โครงการฝึกอบรมครูประจำการระดับประถมศึกษาของ Naruto University of Education

การดำเนินการของโครงการเป็นการฝึกการทำงานที่เน้นเป้าหมายให้ครูจากลาวได้ฝึกปฏิบัติกับผู้เชี่ยวชาญในสภาพจริงของประเทศผู้ให้ทุนช่วยเหลือเพื่อให้มีการสังเกตสภาพที่แท้จริงของห้องเรียน อย่างไรก็ตาม เป้าประสงค์ของโครงการอยู่ที่การให้ครูนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน แต่การพิจารณาผู้เข้าร่วมโครงการกลับไม่ใช่ครูเสียทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ การฝึกอบรมจึงไม่อาจตอบสนองต่อเป้าหมายของโครงการได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ ครูที่เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนใหญ่ยังสนใจชั้นเรียนของญี่ปุ่นตามมุมมองแบบเดิม โดยเฉพาะสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์ต่างๆ ในห้องเรียน ทำให้ละเลยการเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมแผนการสอนแบบใหม่กับชั้นเรียนจริงซึ่งมุมมองเหล่านี้มิใช่สิ่งที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือคาดหวัง ความแตกต่างของมุมมองดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมในการให้ความช่วยเหลือระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ

4. โครงการให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน (Street Children Assistance and Development Programme : SCADP)

การดำเนินการของโครงการเป็นความพยายามช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนอย่างเป็นระบบ โดยตั้งเป็นศูนย์เพื่อรับผิดชอบในการติดตามค้นหาครอบครัวของเด็กเร่ร่อน และเข้าไปแก้ปัญหาในระดับครอบครัวและหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกว่าเป็นปัญหาร่วมที่ต้องช่วยกันแก้ไข และก่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการคิดในการแก้ปัญหาของคนในท้องถิ่น โครงการนี้เป็นการดำเนินโครงการตามความจำเป็นและความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ ซึ่งบูรณาการการศึกษา กับด้านอื่นๆ ที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

5. โครงการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน (EDF Lao Scholarship Project)

การดำเนินการของโครงการเป็นการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านทางการศึกษา โดยบทบาทการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวถือเป็นกลไกประสานให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็น 3 เสาหลักแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาโจฮันเนสเบิร์ก ที่เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศต่างๆ ทั่วโลก

นอกจากนี้ โครงการนี้ยังมีลักษณะเด่น คือ ผู้รับความช่วยเหลือจะทำการติดต่อเพื่อแจ้งข่าวคราวความคืบหน้าและปัญหาที่พบในการเรียนหรือการดำเนินชีวิตกับผู้ให้ทุนช่วยเหลืออยู่เสมอ ทำให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือทราบปัญหาและความต้องการ ซึ่งทำให้สามารถช่วยเหลือได้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพื้นฐานยิ่งขึ้น

6. โครงการบูรณาการการศึกษากับสุขวิทยา (Bounlai Project)

การดำเนินการของโครงการเกิดจากการรับรู้ของผู้ให้ทุนช่วยเหลือถึงปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จึงได้มีการริเริ่มการแก้ไขปัญหาร่วมกันไปพร้อมกับการพัฒนาการศึกษา ซึ่งถือเป็นการบูรณาการการศึกษากับสุขวิทยา

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมของโครงการที่ได้มีการเก็บค่าประกันสุขภาพจากนักเรียนรายละ 5,000 กีบต่อปี ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของการรับความช่วยเหลือ กล่าวคือ ผู้รับความช่วยเหลือได้มีโอกาสในการรับผิดชอบตนเอง

7. โครงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ (Donor Trip Project)

การดำเนินการของโครงการนี้มีหลักการพื้นฐานที่สอดคล้องกับโครงการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจน (EDF Lao Scholarship Project) เนื่องจากมีการสำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งมีความโดดเด่น เพราะมีจุดเน้นอยู่ที่ความสัมพันธ์ของผู้ให้ทุนช่วยเหลือกับผู้รับความช่วยเหลือมากกว่าความช่วยเหลือที่ให้ โดยการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือก็เป็นการยกระดับความรู้สึกของผู้รับความช่วยเหลือให้เท่าเทียมกับผู้ให้ทุนช่วยเหลือ เพราะในการทำกิจกรรมนั้น ผู้รับความช่วยเหลือจะได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นให้แก่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการให้

ความสำคัญแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำงานร่วมกัน อันถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของ South-South Cooperation ที่มองจากมุมมองด้านวัฒนธรรม นอกจากนี้ การทำกิจกรรมร่วมกับผู้รับความช่วยเหลือก็ทำให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือสามารถมองเห็นปัญหาอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับปัญหาที่กำลังดำเนินการแก้ไขอยู่

8. โครงการน้ำดื่มสะอาด (Clean Water Project)

การดำเนินการของโครงการนี้ ผู้ให้ทุนช่วยเหลือมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม มีข้อควรคำนึงถึงสำหรับผู้ให้ทุนช่วยเหลือ คือ เมื่อได้รับทราบปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงแล้ว อาจทำให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือดำเนินการหรือแก้ปัญหาจนกลายเป็นการช่วยเหลือที่ไร้ขอบเขต ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือกลับไปอยู่ในสถานะ Donor-Recipient ได้

9. โครงการการเรียนรู้เกี่ยวกับลูกคิดญี่ปุ่น (Japanese Abacus Project)

การดำเนินการของโครงการนี้มีลักษณะที่แตกต่างไปจากโครงการอื่นๆ ในแง่ที่ใช้วัฒนธรรมการคิดแบบญี่ปุ่นเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสองวัฒนธรรม โดยมีความมุ่งหวังให้ผู้รับความช่วยเหลือตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง ดังจะเห็นได้จากกรณีของญี่ปุ่น ที่เป็นประเทศที่ทันสมัยแต่ก็ยังคงให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกระทั่งมีการศึกษาอย่างจริงจังและนำไปเผยแพร่ทั่วโลก

10. โครงการสร้างโรงเรียนตามสภาพท้องถิ่น (Kato Project)

การดำเนินการสร้างโรงเรียนตามโครงการนี้มีการคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศของลาวที่ร้อนและแสงแดดจัด ในแง่ของการให้ความช่วยเหลือถือได้ว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือที่คำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการ ปัญหาและสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ทำให้ผู้รับความช่วยเหลือเข้าใจในความจริงใจของผู้ให้ทุนช่วยเหลือ

(2) การวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

1. การเปลี่ยนมุมมองของผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือ

ผู้ให้ทุนช่วยเหลือมีความเชื่อว่าการสอบถามผู้รับความช่วยเหลือถึงความต้องการในการรับความช่วยเหลือเป็นวิธีการที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจในระดับลึก อย่างไรก็ตาม การสอบถามถึงความต้องการดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจในระดับลึกอย่างที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือคาดหวังแต่อย่างใด แต่กลับก่อให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรมในการทำงานอันเป็นผลจากความแตกต่างของวัฒนธรรม

ในการแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมการทำงานของทั้งสองฝ่ายที่สามารถประนีประนอมหรือเป็นสื่อกลางเพื่อลดความขัดแย้งและทำให้กิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้

2. การพัฒนาความเข้าใจจากความพยายามในการลดความแตกต่างหรือแก้ไขข้อขัดแย้งเชิง

วัฒนธรรม

วัฒนธรรมในการทำงานของผู้ให้ทุนช่วยเหลือที่เน้นกระบวนการในการทำงานตั้งแต่การวางแผน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานอย่างเป็นระบบ การสะท้อนผลหลังการทำงานอย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริงรวมทั้งวัฒนธรรมในการประเมินผลการทำงานเป็นรายวัน เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญซึ่งส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขงประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและการไม่ทำความเข้าใจวัฒนธรรมในการทำงานของกันและกันอย่างถ่องแท้

3. การยอมรับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการพัฒนาความเข้าใจในระดับลึก

แม้ว่าจะมีความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรมในการทำงานอยู่บ้าง แต่ก็มีกรณีที่ผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือมีความสอดคล้องกันในเรื่องวัฒนธรรม เช่น กรณีการสร้างโรงพยาบาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อันเป็นสถานพยาบาลที่รักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่คนไข้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ที่กัมพูชา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กิจกรรมเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดการยอมรับในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมได้ง่ายและคงทนอันก่อให้เกิดการพัฒนาความเข้าใจในระดับลึกต่อผู้ให้ทุนช่วยเหลือ

ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

(1) ข้อค้นพบ

1. การศึกษาครั้งนี้พบว่า การให้ความสำคัญกับความความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ ในขณะที่วัฒนธรรมในการทำงานยังไม่เท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมในการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานในโครงการต่างๆ

2. ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมในการทำงานเป็นอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือไม่เข้าใจถึงวัฒนธรรมในการทำงานของกันและกัน

3. ความพยายามในการลดความแตกต่างหรือแก้ไขข้อขัดแย้งเชิงวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ทั้งผู้ให้ทุนช่วยเหลือและผู้รับความช่วยเหลือสามารถที่จะประสานความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

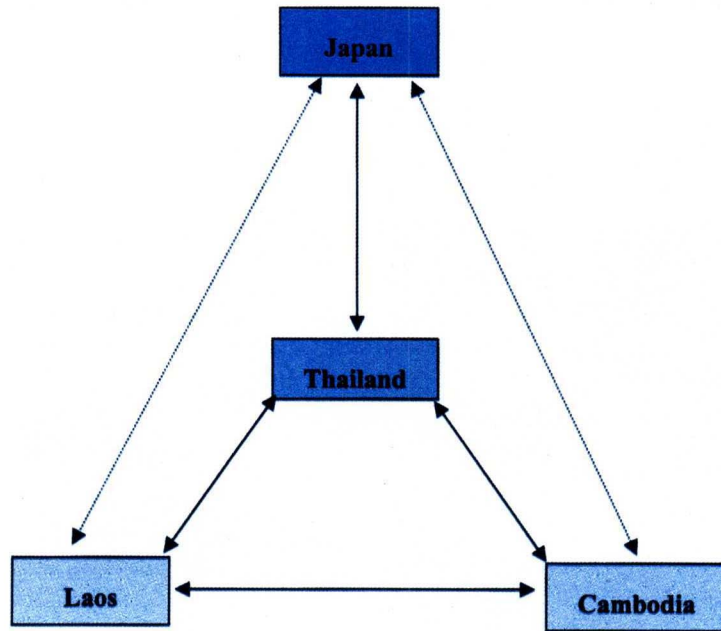
(2) ข้อเสนอแนะ

1. บทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ไทยสามารถเป็นผู้กำหนดระเบียบ (Agenda) ในการพัฒนาได้นั้น ไทยจะต้องเป็นตัวกลางทางวัฒนธรรม (Cultural Mediator) ในการดำเนินโครงการฝึกอบรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อลดความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมของประเทศผู้ให้ทุนช่วยเหลือและประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

2. การประเมินเพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับความสำเร็จของการดำเนินโครงการต่างๆ ตามบทบาทใหม่ของญี่ปุ่น

การพัฒนาโมเดลเชิงสมมติฐาน (Hypothesetical Model) เพื่อวิเคราะห์การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือ

โมเดลนี้เป็นโมเดลที่พัฒนามาจากการวิเคราะห์เชิงบรรยายเกี่ยวกับความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างญี่ปุ่น ลาว และกัมพูชา ที่พิจารณาโครงการทางด้านการศึกษาที่เน้นมิติทางด้านวัฒนธรรม โมเดลดังกล่าวนี้เป็นเพียงโมเดลชั่วคราวที่ช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ของประเทศที่เข้าร่วมในกระบวนการการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้กรอบ South-South Cooperation (SSC) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการพิจารณาโครงการต่างๆภายใต้กรอบ South-South Cooperation (SSC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อประเทศในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

เส้น \longleftrightarrow แสดงถึง Cooperation หรือ ความร่วมมือที่มีได้พิจารณามิติทางด้านวัฒนธรรม (บทบาท
 เดิมในการให้ความช่วยเหลือ)

เส้น \longleftrightarrow แสดงถึง Culturally Based Cooperation หรือ กรณีที่มีประเทศที่สามารถทำหน้าที่เป็น
 ตัวกลางทางวัฒนธรรม (Cultural Mediator) เพื่อเป็นการลดช่องว่างทางด้านวัฒนธรรม

สรุป

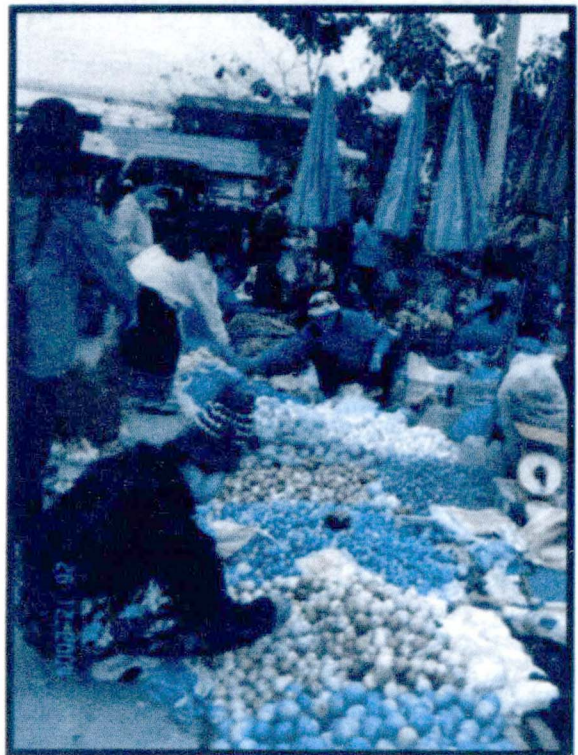
ผลการศึกษาพบว่า ก่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 บทบาทของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะในลาวและกัมพูชา เน้นการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะของการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเป็นแบบผู้ให้ (Donor) และผู้รับ (Recipient) ซึ่งผู้ให้เป็นผู้กำหนดรูปแบบและสถานภาพของการให้ความช่วยเหลือ

ในด้านของบทบาทใหม่ของญี่ปุ่นที่พบจากโครงการต่างๆ ที่เลือกศึกษาพบว่า มีการให้ความสำคัญกับโครงการทางการศึกษาในระยะยาว และโครงการบูรณาการทางการศึกษากับด้านอื่นๆ เช่น โครงการทางการศึกษากับสุขวิทยาและโครงการทางการศึกษากับวัฒนธรรม โดยมีการสำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ การกำหนดโครงการตามความต้องการและความ

จำเป็นของท้องถิ่น รวมทั้งมีการให้ผู้รับความช่วยเหลือได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในโครงการต่างๆ ด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือจะนับเป็นการยกระดับความเท่าเทียมของผู้ให้และผู้รับในเชิงทฤษฎีของการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือ แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่า การให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ ในขณะที่วัฒนธรรมในการทำงานยังไม่เท่าเทียมกันก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมการทำงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานในโครงการต่างๆ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ หากประเทศไทยสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางวัฒนธรรม (Cultural Mediator) ในโครงการต่างๆ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้ จะทำให้ประเทศไทย

สามารถเป็นผู้กำหนดระเบียบ (Agenda) ในเขตอนุภูมิภาคได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการประเมินเพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทใหม่ของญี่ปุ่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงจึงเป็นสิ่งจำเป็น

Japan
Watch
Project

ค้น.....
 ความ.....
 คิด.....

*“Reading is
 equivalent to
 thinking with
 someone else’s
 head instead of
 one’s own”*

:Arthur Shopenhauer

Soft Power : The Means to Success in World Politics

โดย เอกสิทธิ์ หนูนุกัคดี*

คลับสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯ ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจ
 อีกประเทศหนึ่งของโลก ต่อจากนั้น ภายหลังจากสิ้นสุดลงของสงครามเย็น เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย สหรัฐฯ คาดหวังว่าตนเองจะกลายเป็นมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียวของโลกทั้งในทางการเมืองและในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีศักยภาพเพียงพอ โดยสหรัฐฯ มีกำลังทางทหารที่มีประสิทธิภาพ มีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีในระดับสูง และมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้วัฒนธรรมแบบอเมริกันยังได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ไปแทบจะทั่วทุกมุมโลกด้วย...

ทว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่นและยังคงมีคำถามที่แสดงถึงความคลางแคลงใจและท้าทายอำนาจของสหรัฐฯ...

ทำไม สหรัฐฯ จึงไม่สามารถป้องกันประเทศของตนจากเหตุการณ์ 9/11 ได้

ทำไม สหรัฐฯ จึงไม่สามารถจัดการกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้อย่างเด็ดขาด

ทำไม สหรัฐฯ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาคมโลกในการทำสงครามกับอิรัก แม้ว่าจะสามารถโค่นและจับกุมตัวซัดดัม ฮุสเซน

*ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

Nye and his wife, Molly Harding Nye, greet President Clinton at the Tony Blair State Dinner, February 1998

Official White House Photo

มาดำเนินคดีในศาลได้ แต่สหรัฐฯ ก็ยังคงต้องเผชิญหน้ากับผลกระทบในด้านลบอันเป็นผลจากการตัดสินใจทำสงครามอยู่ดี

คำถามต่างๆ เกี่ยวกับอำนาจของสหรัฐฯ ข้างต้นนี้ อาจจะหาคำตอบได้จากหนังสือชื่อ “Soft Power : The Means to Success in World Politics” ของ Joseph S. Nye, Jr.

Nye เป็นอดีตคณบดีของ Kennedy School of Government ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด, เป็นอดีตประธานสภาหน่วยข่าวกรองแห่งชาติและเป็นผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลคลินตัน ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างดี

ในหนังสือเรื่อง “Soft Power..” Nye ได้อธิบายถึงอำนาจอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า Soft Power โดยได้ให้คำจำกัดความ แหล่งที่มา ข้อจำกัดและกระบวนการใช้อำนาจประเภทนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งยกกรณีการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ มาเป็นตัวอย่างประกอบ ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจในอำนาจประเภทนี้ได้ดียิ่งขึ้น แม้ว่าเขาจะเขียนถึง Soft Power ของ

สหรัฐฯ เป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการทำความเข้าใจเฉพาะเรื่อง Soft Power ของสหรัฐฯ แต่เพียงประเทศเดียว ในทางกลับกัน หนังสือเล่มนี้จะช่วยสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่อง Soft Power ของประเทศอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในโลกด้วย

จากหนังสือเล่มนี้ Nye ได้ตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะของอำนาจในทศวรรษใหม่ (ยุคหลังสงครามเย็น) นี้ได้เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ แหล่งอำนาจในลักษณะเดิม เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ประชากรและวัตถุดิบมีความสำคัญลดน้อยลงไป ในขณะที่ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาและความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทวีความสำคัญมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารและการคมนาคมทำให้เกิดโลกไร้พรมแดน อำนาจของรัฐเปลี่ยนถ่ายมาสู่ภาคเอกชนมากขึ้น และการจัดลำดับผลประโยชน์แห่งชาติมีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย รัฐมิใช่ตัวแสดงหลักเพียงตัวเดียวอีกต่อไป และตัวแสดงที่มีใช้รัฐ เช่น องค์กรเอกชน NGOs และสถาบันอื่นๆ มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เครื่องมือและวิธีในการใช้อำนาจ

"No brilliant as it is riveting. Professor Nye's book is must reading for anyone who cares about the success of America and the world." —Madeleine K. Albright

SOFT POWER

THE MEANS
TO SUCCESS
IN WORLD
POLITICS

JOSEPH S. NYE, JR.

Joseph Nye, Jr.
มีผลงานตีพิมพ์
ออกมาหลายเล่ม
ก่อนหนังสือเล่มนี้
อาทิ *Hawks,
Doves and Owls:
An Agenda for
Avoiding Nuclear
War* (1985),
*Bound to Lead:
The Changing
Nature of American
Power* (1990),
*The Paradox of
American Power:
Why the World's
Only Super
Power Can't Go
It Alone* (2002)
สาระสำคัญของ
หนังสือของเขามัก
จะอยู่ที่ การทำ
ความเข้าใจอำนาจ
และความขัดแย้ง
เพื่อนำไปสู่หนทาง
อยู่ร่วมกันโดย
สันติภาพของ
ประชาคมโลก โดย
Nye พยายาม
แสดงให้เห็นว่า ไม่
มีประเทศใด
สามารถอยู่ได้อย่าง
โดดเดี่ยว แม้ว่า
ประเทศนั้นจะมี
อำนาจมหาศาล
เพียงใดก็ตาม

จึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ในอดีตรัฐมักจะใช้อำนาจทางตรง (hard power) เช่น การใช้กำลังทางทหาร การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การติดสินบน ฯลฯ เพื่อบรรลุเป้าหมายของรัฐ แต่ในปัจจุบันนี้ การใช้ hard power นี้มีต้นทุนที่สูงขึ้น ในขณะที่รัฐก็มีทางเลือกในการใช้อำนาจในรูปแบบอื่นด้วย

ทางเลือกของการใช้อำนาจอีกทางเลือกหนึ่ง คือ อำนาจจูงใจ (soft power) ซึ่งมีรากฐานจากความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ค่านิยมและวัฒนธรรมของรัฐ เป็นอำนาจอีกรูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน Nye เรียกอำนาจในลักษณะนี้ว่า Co-optive Power หรือ Soft Power ซึ่งหมายถึง การทำให้ผู้อื่น

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ผู้ใช้อำนาจนี้ต้องการ โดยไม่มีการบังคับ อีกนัยหนึ่งคือ การจูงใจ ให้มีความสำคัญกับการเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตามและความร่วมมือ ไม่ให้ความสำคัญกับการบังคับ ควบคุม ให้รางวัลหรือมีอิทธิพลเหนือกว่า ถ้าหากรัฐสามารถทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับความชอบธรรมของอำนาจนี้ได้จะทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยกว่าการใช้อำนาจทางตรงด้วยการบังคับ

เพื่อความเข้าใจ Soft Power ที่ดียิ่งขึ้น Nye ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง Hard Power และ Soft Power ได้ดังนี้ ในแง่ของพฤติกรรม Hard Power คือ การบังคับ สั่งการ ล่อลวง ในขณะที่ Soft Power คือ การเป็นผู้เสนอ ประเด็น/วาระต่างๆ การจูงใจและการสร้าง

ความร่วมมือ โดยแหล่งที่มาของอำนาจชนิดแรกคือ กำลังทางทหาร การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การจ่ายเงินสินบน ส่วนแหล่งที่มาของอำนาจชนิดที่สอง คือ สถาบันต่างๆ ค่านิยม วัฒนธรรมและนโยบาย เป็นต้น

ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มาหรือแหล่งกำเนิดของ Soft Power ดังกล่าว ได้มาจาก วัฒนธรรม ค่านิยมในประเทศและนโยบายต่างประเทศประเทศที่มีวัฒนธรรมแพร่หลายไปทั่วโลก มีค่านิยมในประเทศและนโยบายต่างประเทศเป็นที่ยอมรับของนานาชาติประเทศ ย่อมถือว่ามี Soft Power ในระดับสูง เช่น สหรัฐฯ เป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักทั่วโลกผ่านสื่อกลางทางวัฒนธรรม เช่น ภาพยนตร์ เครื่องแต่งกาย และอาหาร เป็นต้น มีค่านิยมในประเทศ เรื่องสิทธิมนุษยชน ความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมโลก เหล่านี้ถือเป็น Soft Power ที่มีคุณต่อสหรัฐฯ แต่ในระยะหลัง การที่นโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ไม่เป็นที่ยอมรับ ก็ถือเป็นผลลบต่อ Soft Power ของสหรัฐฯ เช่นเดียวกัน

Nye ได้อธิบายในหนังสือว่ากระบวนการใช้ Soft Power นั้น มีความซับซ้อนและควบคุมได้ยาก และจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างสมและนำมาใช้ยาวนานกว่าการใช้ Hard Power เนื่องจากการใช้ Soft Power นั้น เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ และตัวแสดงที่ทำให้เกิด Soft Power นั้นมีมากมายหลายฝ่าย ทั้งตัวแสดงที่เป็นรัฐและไม่ใช่อำนาจรัฐ แต่ข้อสังเกตคือ ความขัดแย้งและปัญหาของรัฐ ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยกำลัง

“Soft Power ...

อำนาจแห่งการอยู่ร่วมกัน”

ทางทหารหรืออำนาจทางเศรษฐกิจเสมอไป เช่น สงครามในอิรัก ปัญหาผู้ก่อการร้าย เป็นต้น ตัวอย่างที่ดีของข้อจำกัดของ Hard Power ในขณะที่เดียวกันตัวอย่างเหล่านี้คือการแสดงถึง Soft Power ในด้านลบ ค่านิยมและแนวคิดของกลุ่มผู้ก่อการร้าย เช่น Al Qaida สามารถสร้างแรงจูงใจให้มีผู้ร่วมอุดมการณ์และพร้อมที่จะดำเนินรอยตามแนวทางของกลุ่มได้โดยไม่ต้องใช้กำลังบังคับหรือว่าจ้าง แต่อย่างใด จนสามารถสร้างความเสียหายและสันเสื่อความมั่นคงของนานาประเทศได้ด้วยกำลังคนเพียงไม่กี่คน

อย่างไรก็ตาม Soft Power ก็มีข้อจำกัด บางประการและไม่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ การใช้อำนาจในลักษณะนี้มักจะไม่ค่อยสอดคล้องกับผลประโยชน์ในระยะสั้นและจำเพาะเจาะจง กล่าวคือ Soft Power จะใช้ได้ดีกับผลประโยชน์แบบกว้างๆ และใช้ระยะเวลายาวนานในการสร้าง เช่น การส่งเสริมประชาธิปไตย การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการค้าเสรี เป็นต้น และ Soft Power บางประการ เช่น อำนาจทางวัฒนธรรม ก็ไม่ได้ให้ผลลัพธ์ที่ดีในทุกสถานการณ์ เราจึงอาจพบผู้ก่อการร้ายสวมเสื้อยืดที่มีโลโก้ของสหรัฐฯ ในขณะที่ภาพยนตร์ฮอลลีวูดจำนวนมากก็สามารถเผยแพร่แนวคิดเรื่องเสรีภาพของชาวอเมริกันไปในหมู่ประเทศอาหรับได้เช่นกัน

สหรัฐฯ ไม่ใช่ประเทศเดียวที่มี Soft Power ประเทศอื่นๆ ต่างก็มี Soft Power ของตนเอง สหภาพยุโรปมีค่านิยมในเรื่องสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนที่โดดเด่น ภูมิภาคเอเชียมีข้อได้เปรียบในเรื่องประชากรมากและเป็นตลาดสินค้าขนาดใหญ่ ทั้งยังมีชื่อในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม อาหาร ฯลฯ ประเทศมหาอำนาจในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น มี Soft Power มากกว่าประเทศอื่นๆ ในเอเชียด้วยกัน เนื่องจากมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ เป็นผู้ให้เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอันดับหนึ่งของโลก เป็นแหล่งความรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับประเทศต่างๆ มากมาย เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าประเทศเล็กๆ ในเอเชีย เช่น ไทย จะไม่มี Soft Power ไทยก็มีจุดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมอาหารการกินที่หลายประเทศในยุโรปและสหรัฐฯ ชื่นชอบ ประเทศเล็กๆ เหล่านี้สามารถใช้แหล่ง Soft Power ของตนสร้าง Soft Power ที่แท้จริงขึ้นมาเพื่อช่วยให้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองได้ แม้ว่า จะอยู่ท่ามกลางประเทศมหาอำนาจก็ตาม

เนื่องจากแต่ละประเทศก็มีลักษณะและที่มาของ Soft Power ที่ต่างกัน ในหนังสือเล่มนี้ Nye จึงเสนอวิธีมองอำนาจแบบกระดานหมากรุก 3 มิติ ในมิติแรก คือ มิติอำนาจทางทหารนั้น สหรัฐฯ อาจจะเป็นมหาอำนาจแต่เพียงผู้เดียว แต่ในมิติที่ 2 คือ มิติทางเศรษฐกิจนั้น สหรัฐฯ ย่อมไม่สามารถตัดสินใจดำเนินนโยบายโดยไม่กังวลต่อเสียงของสหภาพยุโรป ญี่ปุ่นและจีนได้ และในมิติที่ 3 นั่นคือ ประเด็นระหว่างรัฐ (transnational issues) เช่น การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ สิ่งแวดล้อม โรคระบาด ต่างๆ เหล่านี้ อำนาจในการจัดการถูก

แบ่งออกไปยังประเทศต่างๆ หลายประเทศ และมีผู้เกี่ยวข้องทั้งส่วนที่เป็นรัฐและไม่ใช่อรัฐ เช่น UN เข้ามามีส่วนในการจัดการด้วย ดังนั้น แต่ละรัฐ/ตัวแสดงจึงสามารถสร้าง Soft Power ของตนเอง และใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ต้องการได้ เนื่องจากอำนาจมีหลายรูปแบบ เกิดขึ้นได้ในหลากหลายสถานการณ์ และเวลา ทั้งยังต้องขึ้นอยู่กับผู้ใช้และผู้รับอีกด้วย

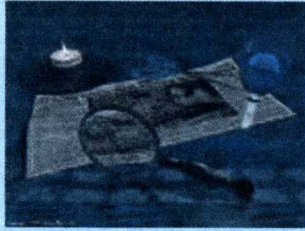
Nye แสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ มีแหล่งที่มาของ Soft Power ที่มีศักยภาพสูง แต่นั่นก็ไม่ได้รับประกันว่าสหรัฐฯ จะสามารถเปลี่ยน “ว่าที่” Soft Power เหล่านั้นให้กลายเป็น Soft Power ที่แท้จริงได้ ข้อได้เปรียบของสหรัฐฯ คือ อำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีกำลังทางทหารที่เข้มแข็ง แม้ว่าการใช้กำลังทางทหารจะเป็น Hard Power แต่การมีกองกำลังทางทหารก็สามารถ

ช่วยสร้าง Soft Power ในทางอ้อมได้ เนื่องจากเป็นช่วยประกันความมั่นคงของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาจากปัญหาที่สหรัฐฯ กำลังเผชิญหน้าอยู่ในปัจจุบันนี้ เช่น ปัญหาผู้ก่อการร้าย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 ได้สังหารประชาชนชาวอเมริกันไปมากกว่าการที่กองทัพญี่ปุ่นบุกถล่มเพิร์ลฮาร์เบอร์เมื่อปี ค.ศ. 1941 โดยที่รัฐบาลสหรัฐฯ ก็ยังไม่สามารถจัดการปัญหาผู้ก่อการร้ายได้อย่างเด็ดขาด และจับตัวนายบิน ลา เดน ที่สหรัฐฯ เชื่อว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังมาได้ แม้ว่าเวลาจะผ่านไปกว่า 5 ปีแล้วก็ตาม สิ่งนี้คือตัวอย่างประการหนึ่งที่ทำให้ Nye คิดว่า Hard Power ไม่สามารถจัดการปัญหาที่ซับซ้อนบางประการในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ และสหรัฐฯ เองก็ยังไม่สามารถใช้ Soft Power ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

Japan
Watch
Project

Article.....

Japan's Soft Power : Resources and Limits

โดย เอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ*

7 รัฐธรรมนูญมาตรา 9 ญี่ปุ่นประกาศสละสิทธิที่จะใช้สงครามเป็นเครื่องมือในการยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งมีความหมายเท่ากับว่าญี่ปุ่นยินยอมสละเครื่องมือในการใช้อำนาจของประเทศที่เรียกว่า hard power วิธีหนึ่งไป พร้อมกันนั้น บทบาทในเวทีระหว่างประเทศของญี่ปุ่นนับจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปลายยุคสงครามเย็นก็ลดน้อยลงไปด้วย เนื่องจากญี่ปุ่นมอบภาระด้านความมั่นคงให้กับสหรัฐฯ และมุ่งให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่เพียงอย่างเดียว จนทำให้ญี่ปุ่นถูกตั้งข้อสังเกตจากนานาชาติว่าเป็นประเทศที่ “low profile” หรือ “free ride” อีกทั้งยังถูกตำหนิว่า “too little too late” ในการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของโลก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็น สภาพแวดล้อมทางการเมืองของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลถึงเครื่องมือการใช้อำนาจของรัฐด้วย นั่นคือ ทำให้ hard power ไม่มีประสิทธิภาพมากเท่ากับที่เคยมีมาในอดีต และไม่สามารถใช้เพื่อจัดการกับปัญหาบางประการที่มีความซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายมากขึ้นในสภาพแวดล้อมใหม่นี้ได้ เช่น ปัญหาผู้ก่อการร้าย เป็นต้น ในขณะที่อำนาจอีกประเภทหนึ่ง คือ soft power

*ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

เริ่มมีบทบาทมากขึ้น ซึ่ง soft power นี้อาจจะเป็นโอกาสอันดีของญี่ปุ่นที่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในเวทีการเมืองโลก สังเกตได้จากการที่ญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็นนี้เริ่มมีนโยบายต่างประเทศที่ริเริ่มมากขึ้นกว่าในอดีต เช่น การริเริ่มแนวคิดเรื่อง East Asian Community, ความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย, ความรวดเร็วในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับ UN ในการฟื้นฟูอิรัก เป็นต้น

Joseph Nye, Jr. อดีตคณบดีของ Kennedy School of Government แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด, และเคยดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาหน่วยข่าวกรองแห่งชาติและผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลคลินตัน เขานิยามความหมายของ soft power ว่าหมายถึง การทำให้ผู้อื่นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ผู้ใช้อำนาจนี้ต้องการ โดยไม่ได้ใช้การบังคับ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ อำนาจนี้คืออำนาจจูงใจ ให้ความสำคัญกับการเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตามและการสร้างความร่วมมือ ไม่ให้ความสำคัญกับการบังคับ ควบคุม ให้อำนาจหรือมีอิทธิพลเหนือกว่า ถ้าหากรัฐสามารถทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับความชอบธรรมของอำนาจนี้ได้จะทำให้บรรลุเป้าหมายโดยก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยกว่าการใช้อำนาจทางตรงด้วยการบังคับนั่นเอง สำหรับ soft power นี้สามารถสร้างสมได้จากความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ ค่านิยม วัฒนธรรม อุดมคติทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศของรัฐ เป็นต้น¹ ซึ่งเป็นแนวทางที่ญี่ปุ่นมีความสามารถในการดำเนินการและมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ

สำเร็จได้มากกว่าวิธี hard power ที่แม้ว่าญี่ปุ่นจะประกาศสละสิทธิในการใช้สงครามเป็นเครื่องมือในการยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าญี่ปุ่นไม่มี hard power เนื่องจากสงครามเป็นเพียงวิธีหนึ่งของการใช้ hard power ที่ชัดเจนเท่านั้น อันที่จริงแล้วญี่ปุ่นยังคงมีความสามารถในการใช้ hard power ผ่านกระบวนการทางเศรษฐกิจ เช่น การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ อาจจะกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นมีรากฐานของ soft power อันเข้มแข็งที่สร้างสมมาจากแหล่งกำเนิด soft power ต่างๆ คือ ค่านิยม วัฒนธรรม อุดมคติทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศของรัฐ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังได้อาศัยความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพของ soft power เหล่านี้ด้วย

Soft power ทางวัฒนธรรม เป็นอำนาจที่สำคัญในการจูงใจให้รัฐอื่นปฏิบัติตามความต้องการของอีกรัฐหนึ่งโดยสมัครใจ เนื่องจากการแพร่หลายของค่านิยมและวัฒนธรรมของรัฐหนึ่งไปยังรัฐอื่นๆ นั้น เป็นการทำให้ค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมของรัฐหนึ่งเป็นที่ยอมรับในรัฐอื่นๆ ซึ่งมีส่วนในการสร้างตัวตนของประชาชนในรัฐนั้น และส่งผลถึงพลังทางสังคมในรัฐดังกล่าวอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงอาจจะต้องปรับเปลี่ยนผลประโยชน์แห่งชาติใหม่ตามพลังทางสังคมภายในประเทศที่ยอมรับค่านิยมและวัฒนธรรมของรัฐอื่นไว้ ตัวอย่างของวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งจนทำให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนผลประโยชน์แห่งชาติใหม่ที่ชัดเจน ได้แก่ หนังสือ

เรื่อง “Das Capita” ของมาร์กส์ที่มีอิทธิพลต่อการเมืองโลกอย่างมาก เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึง soft power จากวัฒนธรรมของญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง ศิลปะของญี่ปุ่น เช่น ภาพแกะไม้ของไฮคุโซหรือภาพอุกิโยะเอะ² ถูกนำไปเผยแพร่และได้รับการยอมรับจากโลกตะวันตก ศิลปินมีชื่อของตะวันตกหลายท่านได้เขียนภาพลอกแบบภาพดั้งเดิมของญี่ปุ่นมาตั้งแต่หลายศตวรรษก่อน ญี่ปุ่นมีนักเขียนรางวัลโนเบล คือ Kenzaburo Oe ที่มีผู้อ่านวรรณกรรมของเขาทั่วโลก วัฒนธรรมการดื่มชาวิถีแบบเซนของญี่ปุ่นก็ได้รับความนิยมเช่นกัน สำหรับวัฒนธรรมป๊อปแล้ว เกมส์ญี่ปุ่น เช่น มาริโอ้ ไปเกม่อน เป็นต้น ได้รับความนิยมทั่วโลก การ์ตูนแบบญี่ปุ่นก็ได้รับความนิยมอย่างสูงจนกระทั่งเกิดคำศัพท์ที่ใช้เรียกการ์ตูนของญี่ปุ่นแยกจากการ์ตูนของตะวันตก คือ มังงะ (หนังสือการ์ตูน) และอนิเมะ (การ์ตูนเคลื่อนไหว) สำหรับอนิเมะของญี่ปุ่นที่ชื่อ Howl's Moving Castle ทำรายได้รวมทั่วโลกเป็นจำนวนเงินถึง 229.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 16 จากภาพยนตร์ที่ออกฉายทั่วโลกในปี ค.ศ. 2005 และเมื่อเอ่ยถึงวงการภาพยนตร์แล้วก็ต้องไม่ลืมที่จะกล่าวถึงผู้กำกับระดับโลกชาวญี่ปุ่น คือ อากิระ คูโรซาวะ ที่ฝากผลงานและเทคนิคการตัดต่อภาพยนตร์ที่มีอิทธิพลต่อผู้กำกับทั่วโลก ในส่วนของวงการกีฬานั้น กีฬาประจำชาติของญี่ปุ่น เช่น ยูโดและคาราเต้ ได้ถูกบรรจุเป็นกีฬาที่ใช้ในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกและมีผู้นิยมเล่นไปทั่วโลก ทีมฟุตบอลชายของญี่ปุ่นสามารถ

เข้าไปเล่นฟุตบอลโลกรอบสุดท้ายถึง 3 สมัยติดต่อกัน อีกทั้งนักกีฬาญี่ปุ่นสามารถมีสถานะเป็นนักกีฬาอาชีพในวงการกีฬาระดับโลก ทั้งในวงการฟุตบอล กอล์ฟ รถสูตรหนึ่ง สินค้าแบรนด์เนมของญี่ปุ่น เช่น Toyota, Honda, Sony เป็นแบรนด์สินค้าระดับท็อปของโลก นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ช่วยสร้าง soft power ของญี่ปุ่นมากขึ้นไปได้อีก เช่น ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่จดทะเบียนสิทธิบัตรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกและเป็นประเทศที่มีอินเทอร์เน็ตโฮสต์มากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐฯ เป็นต้น วัฒนธรรมญี่ปุ่นเหล่านี้ล้วนสามารถมีอิทธิพลต่อความคิดและตัวตนของประชาชนในชาติที่รับวัฒนธรรมไปทั้งสิ้น

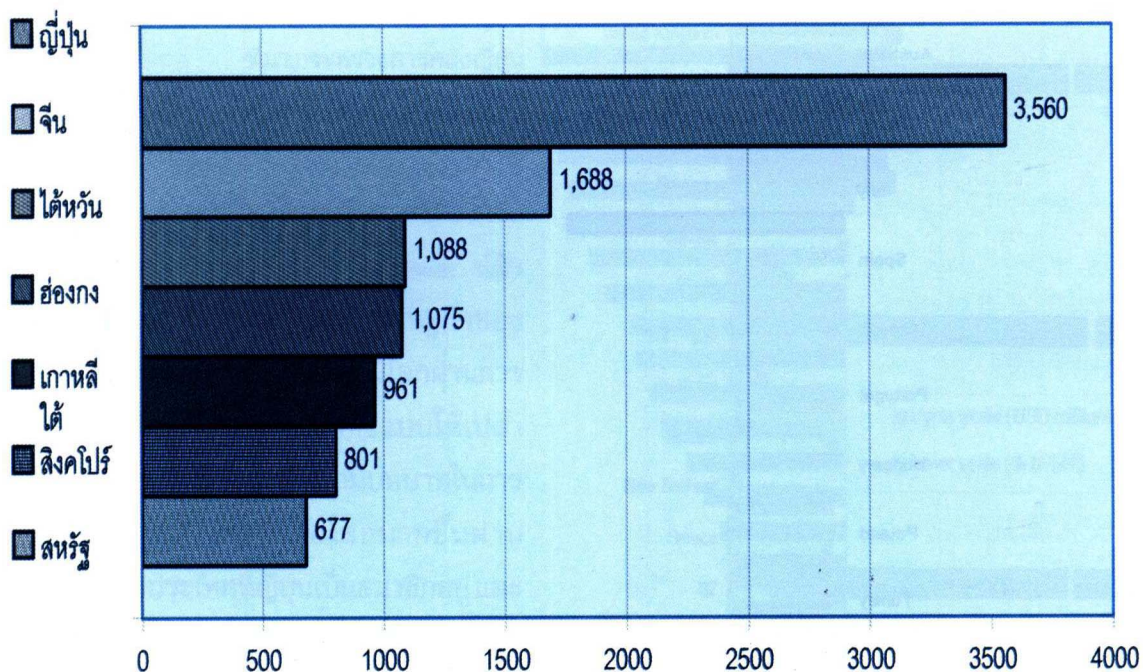
นอกจากวัฒนธรรมแล้ว ความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจก็เป็นแหล่งกำเนิด soft power ที่สำคัญ เศรษฐกิจที่แข็งแกร่งสามารถสร้างแรงจูงใจหรือนำเสนอประเด็นต่อนานาชาติได้ ผ่านการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อเผยแพร่ค่านิยม วัฒนธรรม นโยบาย หรือผ่านการสนับสนุนองค์กรและสถาบันต่างๆ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ และรากฐานหนึ่งของความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น คือ เงินออม ญี่ปุ่นมีการออมสูง โดยอัตราการออมอยู่ในระดับ 30-40% ของ GDP อย่างสม่ำเสมอ ผลจากอัตราการออมที่สูงนี้ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นแทบจะไม่ต้องอาศัยแหล่งเงินกู้จากต่างประเทศเลย ญี่ปุ่นสามารถนำเงินออมภายในประเทศไปลงทุนในธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ หุ่น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การที่ญี่ปุ่นมีเงินออมจำนวนมากทำให้กลายเป็น

ประเทศที่มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมากที่สุดในโลก (แผนภูมิที่ 1) และเป็นผลดีต่อการลงทุนของญี่ปุ่นในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเป็นจำนวนมากทั้งในอเมริกาเหนือ เอเชีย ยุโรป และ

ภูมิภาคอื่นๆ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นประเทศที่มี GDP per Capita สูงที่สุดในเอเชีย และสูงกว่าประเทศพัฒนาแล้วในยุโรป เช่น เยอรมนี (แผนภูมิที่ 2) และยังเป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกอีกด้วย

แผนภูมิที่ 1 เงินทุนสำรองระหว่างประเทศของประเทศต่างๆ ในปี ค.ศ. 2000

(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

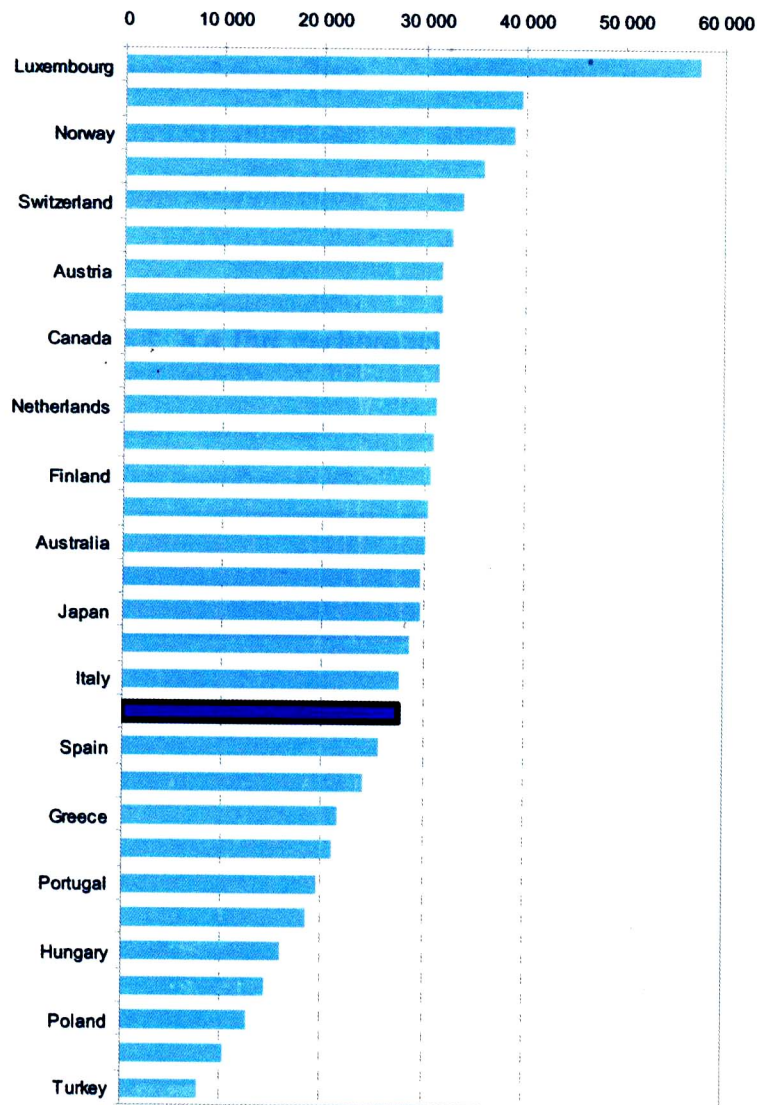

ที่มา: Japan Almanac 2000

แผนภูมิที่ 2 GDP per capita

USD, using current PPPs, 2004

ที่มา: OECD in Figures 2006

ในด้านการเงิน ญี่ปุ่นมีความแข็งแกร่งทางการเงินอย่างมากเช่นกัน โดยสินทรัพย์สุทธิของญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1980 และทศวรรษที่ 1990 เพิ่มขึ้นจาก 28,865 พันล้านเยน เป็น 133,273 พัน

ล้านเยน (ตารางที่ 1) นับแต่ปี ค.ศ. 1985³ ญี่ปุ่นเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดในโลก และยังคงถือครองตราสารเงินกู้ของรัฐบาลสหรัฐฯ เป็นอันดับหนึ่ง⁴

ตารางที่ 1 สินทรัพย์สุทธิของญี่ปุ่น

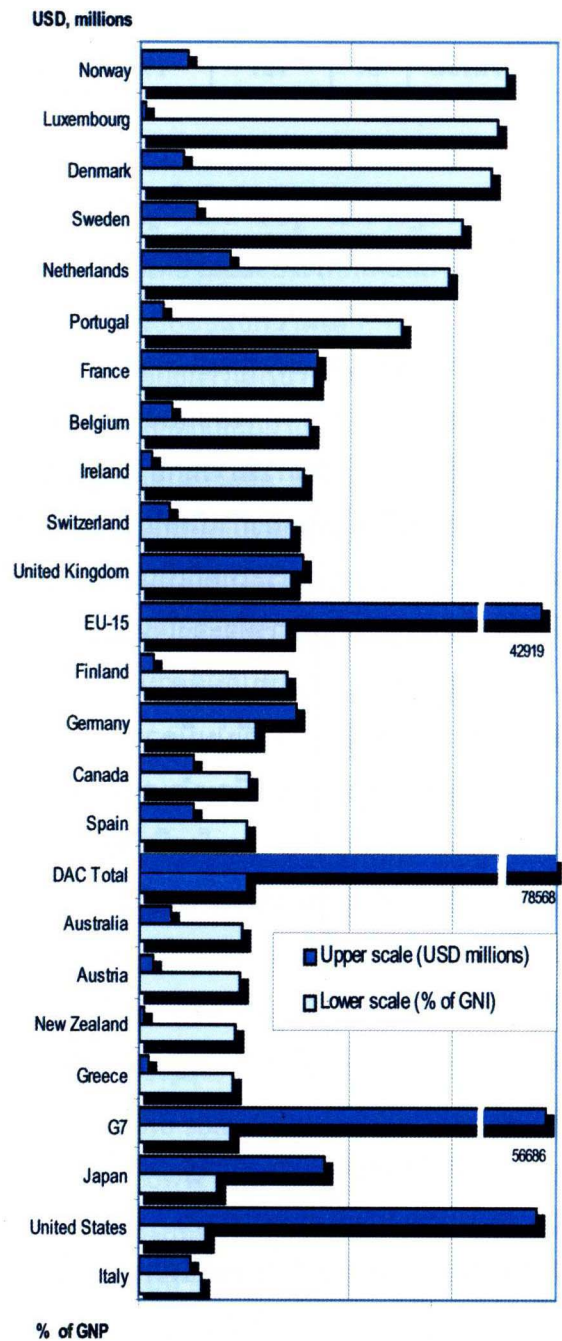
(หน่วย: พันล้านเยน)

ปี	สินทรัพย์สุทธิ
1990	44,016
1991	47,498
1992	64,153
1993	68,823
1994	66,813
1995	84,072
1996	103,359
1997	124,587
1998	133,273

ที่มา: กระทรวงการคลังญี่ปุ่น

นอกจากเศรษฐกิจญี่ปุ่นจะมีความแข็งแกร่ง อันเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของ soft power แล้ว ญี่ปุ่นยังได้แปรความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของตนเองเป็นมิตรภาพระหว่างเพื่อนร่วมโลกผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทั้งแบบให้เปล่า และกู้ยืม จัดตั้งมูลนิธิ และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในระดับโลกมากขึ้นผ่านองค์การระหว่างประเทศที่ญี่ปุ่นเป็นสมาชิกอยู่ และองค์การระหว่างประเทศเหล่านี้ ทั้งองค์การสหประชาชาติ (UN) ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นต้น คือ แหล่ง soft power ที่มีความสำคัญต่อการนำเสนอประเด็นระดับสากล ญี่ปุ่นจึงมักจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินรายใหญ่เสมอ ดังจะเห็นได้จากการที่ญี่ปุ่นมีสัดส่วนคะแนนเสียงมากขึ้นจนเป็นผู้ถือหุ้นอันดับสองขององค์การการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกและ IMF⁵

แผนภูมิที่ 3 ปริมาณการให้ ODA ของญี่ปุ่น เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในปี ค.ศ. 2004

ที่มา: OECD in Figure 2005

ตารางที่ 3 การให้เงินสนับสนุนองค์การสหประชาชาติของญี่ปุ่น

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ปี ค.ศ.	56	66	71	74/75	80/81	86/87	92/93	96/97	98/99
จำนวนเงิน	51	121	195	606	1,339	1,712	2,467	2,603	2,527

ที่มา: กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นไม่ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสม soft power ผ่านองค์การระหว่างประเทศด้วยการสนับสนุนด้านการเงินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังคงแสดงความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเข้าไปดำเนินกิจกรรมร่วมกับ UN ด้วย

นอกเหนือจากแหล่งกำเนิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นโยบายภายในประเทศก็เป็นแหล่ง soft power ที่สำคัญเช่นกัน การที่จะจูงใจหรือนำเสนอประเด็นต่อนานาชาติเพื่อให้ปฏิบัติตามข้อเสนอ นั้นย่อมต้องการการพิสูจน์ว่าญี่ปุ่นมีความสามารถและความชอบธรรมมากพอที่จะนำเสนอประเด็นดังกล่าว นับจากยุคหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา ญี่ปุ่นได้เดินหน้าในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการเมืองภายในหลายประการ เช่น การปฏิรูประบบการเลือกตั้ง การลดกฎระเบียบเพื่อลดการผูกขาด การปฏิรูปภาคการเงิน รวมถึงการปฏิรูปภาคการผลิตที่เป็นอุปสรรคต่อการเปิดเสรีทางการค้า เป็นต้น จวบจนปัจจุบันรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิได้สานต่อในเรื่องการปฏิรูปนี้ต่อไป โดยมีสาระสำคัญสองสามประการคือ การทำให้ภาครัฐเล็กลง การทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งนโยบายเหล่านี้ล้วนแต่เป็นนโยบายที่เป็นกระแสหลักของโลกในยุคปัจจุบันทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป ญี่ปุ่นมีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในระดับสูงเป็นอันดับต้นๆของโลก ความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก ทั้งโดยผ่านหน่วยงานของรัฐด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาต่างชาติ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและโดยผ่านสื่อสารมวลชนอื่นๆ ในขณะที่ญี่ปุ่นก็ได้ใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของตนในการสร้างสม soft power ผ่านการให้ความช่วยเหลือและการให้ความร่วมมือ ทั้งในระดับทวิภาคีและในระดับพหุภาคีผ่านองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น UN เป็นต้น นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังได้นำเสนอนโยบายภายในประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกระแสที่นานาชาติยอมรับ นั่นคือ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจการเมืองเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีแหล่ง soft power ที่มีศักยภาพ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอย่างน้อย 3 ประการที่ทำให้ญี่ปุ่นอาจจะใช้ soft power ที่มีอยู่ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดประการแรกของญี่ปุ่น คือ ผลพวงจากความก้าวร้าวของกองทัพญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ญี่ปุ่นไม่ได้รับการยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากจีนและเกาหลี นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับจีนและเกาหลีในเรื่องตำราเรียนญี่ปุ่นที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์การรุกรานประเทศเพื่อนบ้านของญี่ปุ่นอย่างไม่ตรงกับความเป็นจริงในมุมมองของประเทศเพื่อนบ้าน และเมื่อต้นปี ค.ศ. 2005 นี้ ประชาชนจีนกว่าหมื่นคนก็ได้เดินขบวนต่อต้านญี่ปุ่น

ข้อจำกัดประการที่สอง คือ การที่รัฐธรรมนูญมาตรา 9 ประกาศว่าญี่ปุ่นสละสิทธิในการใช้สงคราม

เป็นเครื่องมือในการยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศนั้น ทำให้ญี่ปุ่นไม่อาจมีกองทัพแห่งชาติได้ แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีกองกำลังป้องกันตนเองอยู่ก็ตาม แต่ข้อจำกัดทางกฎหมายนี้ทำให้ญี่ปุ่นไม่อาจนำกองกำลังที่มีอยู่ไปใช้ร่วมกิจกรรมกับนานาชาติได้ เป็นความจริงที่ว่า การใช้กำลังทางทหารเป็น hard power ประการหนึ่ง แต่การมีกองกำลังทางทหารก็สามารถส่งผลในการสร้าง soft power ของประเทศได้เช่นกัน สำหรับญี่ปุ่น อย่างน้อยการมีกองกำลังที่สามารถไปร่วมกิจกรรมกับ UN ก็จะเป็นผลดีกับญี่ปุ่นที่มีความพยายามจะเข้าเป็นสมาชิกถาวรของ UNSC ซึ่งเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า UN และองค์กรของ UN นั้น เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีความหลากหลาย รอบด้านในประเด็นต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อมนุษยชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า UN และองค์กรของ UN นับเป็นสถาบันที่สามารถสร้างและใช้ soft power ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อจำกัดประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของญี่ปุ่นบางประการที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เช่น นโยบายการให้ ODA ของญี่ปุ่นในประเทศกำลังพัฒนาถูกตั้งข้อสังเกตว่า ทำยที่สุดแล้วผลประโยชน์ก็ตกอยู่กับญี่ปุ่น เนื่องจากมีข้อผูกพันและเงื่อนไขในการให้ ODA ที่ทำให้สามารถถูกตั้งข้อสังเกตเช่นนั้นได้ หรือนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าที่ญี่ปุ่นพยายามสนับสนุน แต่ก็ถูกตั้งข้อสังเกตเช่นกันว่า ในขณะที่

ญี่ปุ่นพยายามเจรจาให้ประเทศต่างๆ เปิดเสรีทางการค้า ญี่ปุ่นเองกลับปกป้องตลาดสินค้าภายในประเทศของตนที่คาดว่าจะไม่สามารถแข่งขันได้ เช่น ภาคเกษตร เป็นต้น

ข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นเองก็น่าจะรับรู้เป็นอย่างดี เพราะได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้้อยู่ เช่น รัฐบาลญี่ปุ่นเคยประกาศขอโทษจีนและประเทศเพื่อนบ้านในประเด็นเรื่องผลพวงของสงครามโลก รัฐบาลโคอิสุมิได้แสดงท่าทีที่ต้องการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 เพื่อให้กองกำลังของญี่ปุ่นสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับนานาชาติได้มากขึ้น นโยบาย ODA ของญี่ปุ่นได้รับการทบทวนใหม่และมีเป้าหมายที่การสร้างทรัพยากรบุคคลมากขึ้น พร้อมกันนั้น ญี่ปุ่นได้มีความพยายามที่จะปฏิรูปภาคการผลิตที่ไม่สามารถแข่งขันได้ ไม่เว้นแม้แต่ภาคเกษตรที่ได้รับการปกป้องจากรัฐบาลมาอย่างยาวนาน เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้า อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการแก้ไขข้อจำกัดของญี่ปุ่นนั้น ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ซึ่งปัญหาอาจจะอยู่ที่หลักคิดในการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่นเอง หรืออาจจะอยู่ที่ความไม่เชี่ยวชาญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ตนเองของญี่ปุ่นก็เป็นได้ แต่ข้อสังเกตประการหนึ่งในการใช้ soft power ให้ได้ผล คือ ประเทศที่ใช้ soft power นั้น จะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะส่วนตนเพียงอย่างเดียว

เชิงอรรถ

¹ อ่านรายละเอียดของ soft power ได้จากคอลัมน์ “ค้นความคิด” ในหน้า 20

² ภาพเขียนที่แสดงถึงโลกเริมรมย์ในสมัยโตกุภาวะ (ศตวรรษที่ 17)

³ Japan Hand Book 2000, p.88

⁴ วารสาร สยามไกลเทศ, “อาหารสมอง,” มติชนสุดสัปดาห์, ฉบับที่ 1173 หน้า 20

⁵ Nancy Hanks, CRS report for Congress 1993, p. 16.

Discover.....
Japan.....

นาคำถาม ตามรอย **ตะวัน**

โดย ภานุมาศ รักชาติยิ่งชีพ

Q1 : พืชท้องถิ่นของญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นเช่นไร และพืชท้องถิ่นชนิดใดที่เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของญี่ปุ่น???

A1 : เนื่องจากพื้นที่ทางตอนใต้ของญี่ปุ่นมีสภาพภูมิอากาศอบอุ่น พืชพันธุ์ส่วนใหญ่จึงเป็นพืชที่มีใบเขียวตลอดทั้งปีและไม่ผลัดใบ เช่น ไม้พุ่มขนาดเล็กในตระกูลพิช (Chinquapins) หรือโอ๊กพันธุ์ที่ไม่มีการผลัดใบ เป็นต้น ในขณะที่พื้นที่ในเขตตอนเหนือของประเทศมีสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นกว่าพื้นที่ทางตอนใต้ พันธุ์พืชต่างๆ จึงมีลักษณะที่แตกต่าง กล่าวคือ เป็นพืชประเภทที่มีการผลัดใบ เช่น ไม้ตระกูลบีช (Beeches) หรือโอ๊กพันธุ์ที่มีการผลัดใบ เป็นต้น ในส่วนของฮอกไกโด (Hokkaido) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของประเทศนั้น พื้นที่ป่าเกือบทั้งหมดจะถูกปกคลุมไปด้วยต้นสนที่มีลูกเป็นรูปกรวย (Conifers) เช่น สนแซ็คคาริน (Sakhalin fir) หรือสนเย็ดโตะ (Yeddo spruce) เป็นต้น

และเนื่องจากความแตกต่างของสภาพภูมิอากาศในฤดูกาลทั้ง 4 ของญี่ปุ่น ทำให้มีดอกไม้หลายชนิดพันธุ์ที่สลับกันผลิดอกเบ่งบานในแต่ละช่วงของปี เช่น ดอกซากุระ (Cherry blossoms) และดอกท้อ (Plum blossoms) ที่ผลิดอกบานในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ ดอกไฮเดรนเยีย (Hydrangeas) ที่ผลิดอกบานในช่วงต้นฤดูร้อนซึ่งมีฝนตกชุก ดอกเลา (Morning glories) ที่ผลิดอกบานในช่วงกลางฤดูร้อน และดอกเบญจมาศ (Chrysanthemums) ที่ผลิดอกบานในช่วงฤดูใบไม้ร่วง เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว

ชาวญี่ปุ่นมักหลงใหลและนิยมชมชอบปลูกไม้ดอก เหล่านี้ไว้ในสวนของตนเอง นอกจากนี้ พวกเขา ยังนิยมเดินทางไปชมแหล่งที่ดอกไม้เหล่านี้ผลิดอก ออกบานทั่วไปเป็นท้องทุ่งด้วยเช่นกัน จนเป็นที่มา ของเทศกาลยลความวิจิตรของธรรมชาติในวาระ ต่างๆ เช่น “ฮานามิ” (Hanami) หรือเทศกาลชม ดอกซากุระในช่วงฤดูใบไม้ผลิ หรือ “โมมิจิ-การิ” (Momiji-gari) หรือเทศกาลชมสีส้มแห่งทะเล ใบไม้ในช่วงฤดูใบไม้ร่วง เป็นต้น

ในสวนของพืชที่เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ ของประเทศ ในขณะที่บางประเทศได้มีการกำหนด ให้พืชพันธุ์บางชนิดเป็นพืชหรือดอกไม้ประจำชาติ อย่างเป็นทางการ เช่น ดอกท้อ ซึ่งเป็นดอกไม้ ประจำชาติของจีน ดอกชัชพฤกษ์ ซึ่งเป็นดอกไม้ ประจำชาติของไทย เป็นต้น แต่ก็ยังคงมีอีกหลาย ประเทศที่ไม่ได้มีการกำหนดให้มีพืชหรือดอกไม้

ประจำชาติอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ประชาชน ในประเทศเหล่านั้นก็อาจให้การยอมรับโดยทั่วไป ได้ว่าพืชพันธุ์ท้องถิ่นบางชนิดมีคุณค่าและเอกลักษณ์ เพียงพอจะถือเป็นดอกไม้ประจำชาติได้ เช่น ดอก ลิลลี่ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นดอกไม้ประจำชาติ ของฝรั่งเศส ดอกกุหลาบและดอกแดฟโฟดิล ซึ่ง ได้รับการยอมรับว่าเป็นดอกไม้ประจำชาติของ อังกฤษ เป็นต้น

สำหรับญี่ปุ่นนั้น ไม่มีกฎหมายที่กำหนดอย่าง เป็นทางการว่าพืชหรือดอกไม้ชนิดใดเป็นดอกไม้ ประจำชาติ อย่างไรก็ตาม ชาวญี่ปุ่นก็ได้ให้การ ยอมรับโดยทั่วไปว่า “ดอกเบญจมาศ” ซึ่งเป็นตรา สัญลักษณ์ประจำราชวงศ์ของญี่ปุ่น และ “ดอก ซากุระ” ซึ่งเป็นดอกไม้ที่นิยมชมชอบของชาวญี่ปุ่น นั้น มีคุณค่าและความหมายตั้งสัญลักษณ์ของ ประเทศ หรือเปรียบเสมือนเป็นดอกไม้ประจำชาติ ของญี่ปุ่นนั่นเอง

ดอกเบญจมาศอันงามสง่าคือดอกไม้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่น

หากย้อนอดีตไป ในสมัยนารา (Nara, 710-794) นั้น “อุเมะ” หรือดอกท้อเป็นดอกไม้ ยอดนิยมนิยมที่สุดในหมู่ ชาวญี่ปุ่น เนื่องจาก อิทธิพลทางวัฒนธรรม ของจีนที่ยังคงมีอยู่ มากในญี่ปุ่น ดังจะเห็น ได้จากบทประพันธ์เป็น จำนวนมากในสมัยนั้น ที่ได้รจนาถึงความงาม ของดอกท้อ แต่นั่นก็ เป็นเพียงช่วงเวลาหนึ่ง

ในประวัติศาสตร์เท่านั้น เพราะเมื่ออิทธิพลของวัฒนธรรมจีนได้เสื่อมลงไปในช่วงสมัยเฮอัน (Heian, 794-1192) ดอกเบญจมาศและดอกซากุระก็ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากชาวญี่ปุ่นแทน

สำหรับดอกเบญจมาศนั้น ชาวญี่ปุ่นรู้จักมันเป็นครั้งแรกเมื่อราวคริสต์ศตวรรษที่ 5 โดยได้รับการแนะนำจากบัณฑิตชาวจีนเพื่อใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ ต่อมาในสมัยเฮอัน วรรณกรรมต่างๆ ที่ถูกประพันธ์ขึ้นในช่วงกลางสมัยนี้ก็มักพรรณนาถึงความนิยมในการปลูกต้นเบญจมาศในราชสำนักและหมู่ขุนนางชนชั้นสูง และในสมัยเดียวกันนี้ ชาวญี่ปุ่นก็ยังได้มีการจัดเทศกาลโชโยะโนะ เซคกุ (Choyo no Sekku) หรือเทศกาลแห่งดอกเบญจมาศขึ้นในวันที่ 9 เดือน 9 ตามปฏิทินญี่ปุ่นโบราณ โดยในระหว่างเทศกาล ชาวญี่ปุ่นจะตีไม้ตักกับเครื่องเมาที่ปรุงจากดอกเบญจมาศ นอกจากนี้ พวกเขายังสามารถนำผ้าฝ้ายไปพันผูกกับต้นเบญจมาศยามสายฝน เพื่อให้มันซึมซับน้ำค้างและความหอม แล้วจึงนำผ้าฝ้ายเหล่านั้นไปทาถูตามร่างกายด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีชีวิตที่ยืนยาวด้วย

อาจกล่าวได้ว่านับตั้งแต่สมัยแรกๆ ที่ชาวญี่ปุ่นได้รู้จักมันภายใต้การแนะนำของชาวจีน ดอกเบญจมาศก็ได้รับการยอมรับเสมอมาว่าเป็นดอกไม้ที่งดงามและสูงส่ง จึงไม่น่าประหลาดใจแต่ประการใดที่มันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ประจำราชวงศ์ของญี่ปุ่น รวมทั้งได้รับการยอมรับโดยปริยายว่าเป็นเสมือนหนึ่งดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่น

ในส่วนของดอกซากุระซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นดอกไม้ที่สามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของความ เป็นญี่ปุ่นได้ดีที่สุดนั้น หากย้อนอดีตไปตั้งแต่ครั้งที่อารยธรรมญี่ปุ่นเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้น ซากุระถือเป็นดอกไม้ที่เก่าแก่ที่สุดชนิดหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นรู้จัก เมื่อประกอบกับการที่ชาวญี่ปุ่นยอมรับคำว่า “ฮานะ” (Hana) ซึ่งหมายถึง ดอกไม้ ว่าเป็นคำที่มีความหมายพ้องกับคำว่า “ซากุระ” รวมทั้งมันก็มีกฎเกณฑ์ถึงความงามและเป็นส่วนหนึ่งของฉากสำคัญที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมต่างๆ ตั้งแต่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมาเสมอ จนอาจกล่าวได้ว่าดอกซากุระเป็นดอกไม้ที่มีการกล่าวขานถึงในวรรณกรรมต่างๆ ของญี่ปุ่นมากที่สุดเลยด้วยซ้ำ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความชื่นชอบในดอกซากุระของชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างดี

สำหรับสาเหตุที่ชาวญี่ปุ่นหลงรักและชื่นชอบในดอกซากุระนั้น ก็เนื่องมาจากรูปลักษณ์ที่เป็นปุยนุ่มและสีชมพูของมัน ซึ่งสื่อถึงอุดมคติของชาวญี่ปุ่นในเรื่องของความบริสุทธิ์ นอกจากนี้ ลักษณะทางธรรมชาติของดอกซากุระที่ผลิดอกบานสะพรั่งในราวๆ หนึ่งสัปดาห์ แล้วโรยราเมื่อสายลมโชยเพียงแผ่วเบา รวมทั้งความสวยงามแห่งสายฝนของกลีบดอกสีชมพูอ่อนเพียงชั่วครู่ในวินาทีที่ดอกซากุระพร้อมใจกันผลิจากต้นร่วงหล่นสู่พื้น ซึ่งสื่อถึงอุดมคติในเรื่องของความเป็นอนิจจังและความเรียบง่ายของธรรมชาติก็ตราตรึงจิตใจของชาวญี่ปุ่นทุกเพศทุกวัย

โมโทธิ โนรินางะ (Motoori Norinaga) กวีในสมัยเอโดะ (Edo, 1603-1868) ได้รจนาถึง

แม้ดอกซากุระจะไม่ได้เป็นดอกไม้ประจำชาติของญี่ปุ่น แต่มันก็ถูกยกย่องให้เป็นดอกไม้ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นญี่ปุ่นได้ดีที่สุด (ภาพโดย Mio Sasaki)

ซากุระไว้อย่างน่าประทับใจว่า “หากผู้ใดปรารถนาที่จะซาบซึ้งถึงแก่นแท้ของจิตวิญญาณแห่งความเป็นญี่ปุ่น จงดมดมความหอมกรุ่นแห่งดอกซากุระในยามอาทิตย์อุทัย” เพียงคำกล่าวสั้นๆ นี้ก็บ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่าซากุระมีคุณค่าและความหมายสำหรับชาวญี่ปุ่นเพียงใด จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจแต่อย่างใด หากชาวญี่ปุ่นจะยอมรับว่าซากุระเป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นที่สื่อให้เห็นถึงอุดมคติของวัฒนธรรมและความเป็นญี่ปุ่นได้ดีที่สุด

Q2 : สัตว์ท้องถิ่นของญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นเช่นไร และสัตว์ท้องถิ่นชนิดใดที่เปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของญี่ปุ่น??

A2 : เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของหมู่เกาะญี่ปุ่นที่วางตัวทอดยาวในแนวเหนือ-ใต้ ทำให้ลักษณะภูมิอากาศมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ค่อนข้างมาก ลักษณะของสัตว์ป่าที่พบในญี่ปุ่น

จึงมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคด้วยเช่นกัน

โดยสัตว์ประเภทเลี้ยงลูกด้วยนมที่ถูกค้นพบ ในญี่ปุ่นมีประมาณ 200 ชนิด เช่น แมวป่าอิริโอโมเตะ (Iriomote wildcat) และกระต่ายป่าฮาเระ (Anami hare) ซึ่งพบมากในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศ โดยเฉพาะบนเกาะโอกินาวะ ขณะที่บนเกาะฮอนชู ชิโกกุและคิวชู ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศ มักพบกระรอกบินยักษ์, หมีญี่ปุ่น, ลิงญี่ปุ่นและหมูป่า ในส่วนของพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศคือบนเกาะฮอกไกโดนั้นมักพบหมีเอโซะสีน้ำตาล (Ezo brown bear), เซเบิล (Sable), กระรอกบินลายทางและสุนัขป่าแซ็คคารินสีแดง

สำหรับสัตว์ปีกนั้นมีการค้นพบนกในญี่ปุ่นเป็นจำนวนกว่า 665 ชนิด ซึ่งมีทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น เช่น นกนางแอ่น ไก่ฟ้า ไก่ฟ้าสีทองแดง และนกที่อพยพมาจากไซบีเรียในช่วงฤดูกาลหนาว เช่น หงส์ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบแมลงอีกกว่า 30,000 ชนิด ซึ่งเสียงร้องของพวกมันในฤดูใบไม้ร่วงนั้นมีความไพเราะจับใจ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเสมือนเป็นกรีนวิพนธ์บทหนึ่งเลยทีเดียว

ในสวนของสัตว์ที่เปรียบประหนึ่งเป็นสัญลักษณ์ของประเทศนั้น คนไทยมักเข้าใจนกที่ปรากฏอยู่ในภาพเขียนต่างๆ ของชาวญี่ปุ่น คือ นกกระเรียน ว่าเป็นนกประจำชาติของญี่ปุ่น ซึ่งนั่นถือได้ว่าเป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่ง

ในความเป็นจริงแล้ว “คิจิ” หรือไก่ฟ้าญี่ปุ่นต่างหากที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นนกประจำชาติญี่ปุ่น โดยมันได้รับความเห็น

“คิจิ” หรือไก่ฟ้า (บน) ญี่ปุ่น คือ นกที่ได้รับการยกย่องให้เป็นนกประจำชาติญี่ปุ่น ในขณะที่ “สิริ” หรือนกกระเรียน (ล่าง) ซึ่งมักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นนกประจำชาติญี่ปุ่นนั้น ก็เป็นนกที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาอย่างยาวนาน (ภาพจาก www.fsinet.or.jp/~bird/bird/photo/land/kiji.html และ <http://apple3.cool.ne.jp/hokkai/doto/0212163.jpg>)

ชอบอย่างเป็นทางการในระหว่างการประชุมสมาคมสัตว์ปีกแห่งชาติ (The National Bird Society of Japan) ครั้งที่ 81 เมื่อปี ค.ศ. 1947 ด้วยเหตุผลที่ว่า “ไก่ฟ้าญี่ปุ่นเป็นนกเฉพาะถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และถูกยกย่องเชิดชูมาอย่างยาวนาน ในสังคมญี่ปุ่นถึงความสวยงามโดดเด่น รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นอย่างแยกไม่ออก”

โดยแม้ว่าคิจิจะเพิ่งได้รับการยกย่องให้เป็นนกประจำชาติในยุคหลังสงคราม แต่ชื่อของมันก็เคยปรากฏอยู่ในวรรณกรรมพื้นบ้านหลายเรื่อง เช่น โคจิกิ (Kojiki) นิฮอนโชกิ (Nihon Shoki) และมานโยชู (Man'yoshu) นอกจากนี้ ชาวญี่ปุ่นแต่โบราณยังเชื่อว่ามันเป็นนกที่มีความหมายเป็นกลางที่ดี ดังจะเห็นได้จากสมัยโคฟุน (Kofun) ราวปี ค.ศ. 650 ที่จักรพรรดิไทกะที่ 6 ได้เปลี่ยนชื่อรัชสมัยเป็น “ฮาคูจิ” (Hakuchi) ซึ่งมีความหมายว่า ไก่ฟ้าเผือก (White Pheasant) ภายหลังจากที่ชาวบ้านได้ทูลเกล้าถวายไก่ฟ้าเผือกที่พบเป็นครั้งแรกในญี่ปุ่นแก่พระองค์

ชื่อเสียงของไก่ฟ้าญี่ปุ่นอีกประการที่เป็นที่เลื่องลือ คือ ลักษณะนิสัยของมันที่นิยมกินงู รวมทั้งความสามารถในการทำนายปรากฏการณ์แผ่นดินไหวได้ จึงส่งผลให้มันกลายเป็นสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญด้วย

ในส่วนของ “สิริรุ” (Tsuru) หรือนกกระเรียน นั้น แม้จะไม่ใช่นกที่ถูกยกย่องให้เป็นนกประจำชาติ แต่มันก็เป็นนกที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาอย่างยาวนาน กล่าวคือ ชาวญี่ปุ่นให้การยกย่องมันเป็นสัตว์แห่งโชครวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ของการมีชีวิตที่ยืนยาว ดังคำกล่าวที่ว่า “นกกระเรียนยืนยงนับพันปี เต้ายืนยงนับหมื่นปี” และด้วยความหมายที่เป็นมงคลนี้เองที่ทำให้นกกระเรียนมักถูกใช้เป็นส่วนประกอบหนึ่งในตราประจำตระกูล

หรือแม้กระทั่งเครื่องหมายการค้าต่างๆ ปรากฏให้เราเห็นอยู่เนืองๆ

นอกจากนี้ ส่วนหนึ่งที่ว่า “เสียงแห่งนกกระเรียน” (Voice of Crane) ที่มักถูกใช้อธิบายถึงการตัดสินใจครั้งสำคัญเพื่อแก้ปัญหาที่ชะงักงันอยู่ ก็สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของนกกระเรียนในมุมมองทางวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนกกระเรียนมากเพียงใด แต่มันก็ยังเป็นเพียงพระรองของไก่อไฟญี่ปุ่นอยู่นั่นเอง

ข้อมูลจาก

<http://web-japan.org/factsheet/ikebana/index.html>

<http://web-japan.org/kidsweb.html>

Experiencing Japanese Culture an activity and Q-A approach . Tokyo : KEK . 1989 . p.79-81

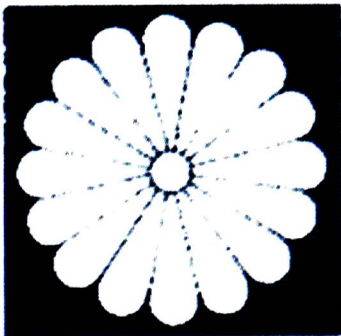
Japan as it is . Tokyo : Gakken . 1990 . p.255

Japan at a glance updated . Tokyo : Kodansha . 2001 . p.90-93

Keys to the Japanese Heart and Soul . Tokyo : Kodansha p.289-293,311-313

Talking about Japan updated Q&A . Tokyo : Kodansha . 2000 . p.317-319

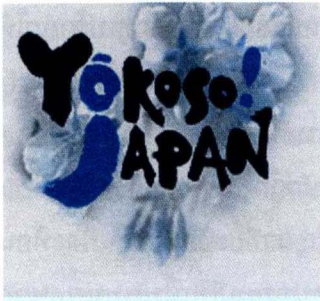
จดหมายข่าว โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 หน้า 40

J
—
T
i
p
s

จากการประมาณการในปี ค.ศ. 1998 นั้น จำนวนของดอกเบญจมาศที่มีการซื้อขายกันในญี่ปุ่นน่าจะมีมากถึง 2,000,000,000 ดอก (สองพันล้านดอก) ซึ่งถือได้ว่าเป็นดอกไม้ที่มีปริมาณซื้อขายสูงที่สุด ทั้งทางด้านดอกคาเนชั่น (Carnation) ที่ตามเป็นอันดับสองด้วยยอดขายจำนวน 600 ล้านดอก แบบไม่เห็นฝุ่น ในขณะที่ดอกกุหลาบและดอกลิลลี่ ที่มียอดขายจำนวน 450 และ 200 ล้านดอกนั้น ถือได้ว่าเป็นดอกไม้ยอดนิยมอันดับที่สามและสี่ สำหรับสาเหตุที่ดอกเบญจมาศได้รับความนิยมอย่างล้นหลามนั้น ก็เนื่องมาจากสาเหตุที่มันมักถูกใช้สำหรับแสดงความเคารพในพิธีศพนั่นเอง

ตะลุยแดนปลาดิบ

แปลและเรียบเรียงโดย ภาณุมาศ รักษาติยงชีพ

7 นยุคสงครามกลางเมือง (Sengoku Jidai : Age of Civil War, ราวคริสต์ศตวรรษที่ 15-16) ซึ่งเป็นช่วงที่ขุนศึกทั่วประเทศต่างครอบครองดินแดนและแย่งชิงความเป็นใหญ่นั้น ภัยอันตรายจากข้าศึกและไส้ศึกต่างเป็นสิ่งที่ขุนศึกทุกคนไม่อาจละเลยได้ด้วยเหตุนี้ขุนศึกทั้งหลายจึงต้องการสถานที่ที่สามารถเป็นเกราะคุ้มกันพวกเขาจากเภทภัยทั้งปวง ซึ่งคำตอบสุดท้ายก็คือ “ปราสาทญี่ปุ่น” นั่นเอง

ปราสาทญี่ปุ่นสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ปราสาทบนเขา ซึ่งเป็นปราสาทที่สร้างขึ้นบนยอดเขาเพื่อให้สามารถใช้เป็นที่สังเกตการณ์อาณาบริเวณโดยรอบได้กว้างไกล ปราสาทบนที่ราบ ซึ่งเป็นปราสาทที่สร้างขึ้นบนรากฐานที่เป็นหิน ล้อมรอบด้วยคูเมือง จนมีลักษณะคล้ายเกาะ และปราสาทแบบผสม ซึ่งเป็นปราสาทที่มีลักษณะผสมผสานด้วยรูปแบบปราสาททั้งสองข้างต้น

โดยทั่วไปแล้ว ปราสาทซึ่งประกอบขึ้นจากอาคารหลายชั้น หอรักษาการณ์ ประตูเมืองและคูเมืองที่กว้างและลึกเหล่านี้จะตั้งอยู่บนบริเวณที่สูงที่สุดของพื้นที่ เพื่อใช้ในการป้องกันการรุกรานและเฝ้าต่อกรโจมตีสร้างความเสียหายแก่ผู้บุกรุก ต่อมาในปลายยุคสงครามกลางเมืองปืนไฟที่ถูกนำเข้ามาจากต่างประเทศได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในสงคราม

รูปแบบของปราสาทจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ กำแพงของปราสาทได้ถูกเสริมให้มีความหนามากขึ้น รวมทั้งถูกปรับปรุงให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับการตั้งป้อมยิงเข้าศึกยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ปราสาทญี่ปุ่น คือ ระบบการป้องกันการโจมตีและการแทรกซึมที่สมบูรณ์แบบที่สุดรูปแบบหนึ่งซึ่งยากจะหาเหตุการณ์ใดๆ ในเวลานั้นมาเทียบเคียงได้ นอกจากนี้ มันยังเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจและอิทธิพลที่ดีที่สุดของขุนศึกในยุคหนึ่งอีกด้วย

สำหรับปราสาทญี่ปุ่นสมัยโบราณที่ยังคงตั้งตระหง่านมาจวบจนทุกวันนี้ นั้น ล้วนเป็นปราสาทบนที่ราบ คือ มีรูปแบบที่สร้างขึ้นจากรากที่เป็นหิน ยกพื้นขึ้นสูงจากพื้นดิน และเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นบรรยากาศของปราสาทญี่ปุ่นได้อย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น ตะลุยกดถนนลาดเรียบในฉบับนี้ จะขออนุญาตนำท่านผู้อ่านไปเยี่ยมชมปราสาทที่มีชื่อเสียงและความสวยงามที่สุด 3 แห่ง ซึ่งถ้าหากท่านผู้อ่านพร้อมแล้ว ก็ขอเชิญตะลุยกดพร้อมกันเลยครับ...

● ปราสาทมัตสึโมโตะ (Matsumoto Castle) แห่งจังหวัดนางาโนะ (Nagano)

ปราสาทมัตสึโมโตะซึ่งได้รับการประกาศให้เป็นสมบัติของชาตินั้น เป็นปราสาทญี่ปุ่นที่เก่าแก่ที่สุดในบรรดาปราสาทญี่ปุ่นที่ยังคงตั้งตระหง่านอยู่ในปัจจุบัน ลักษณะโดยทั่วไปของปราสาทแห่งนี้ประกอบไปด้วยอาคารสวนนอกที่มีขนาดใหญ่ ความสูง 5 ชั้น กับอาคารสวนในที่มิ

ขนาดเล็ก ความสูง 6 ชั้น ที่ตั้งอยู่บริเวณใจกลางของปราสาท โดยมีช่องทางลับบนหลังคาเป็นทางเชื่อมต่อระหว่างอาคารทั้งสอง

เนื่องจากปราสาทมัตสึโมโตะถูกออกแบบมาเพื่อสกัดกั้นการโจมตีด้วยปืนไฟ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีการตกแต่งใดๆ ภายนอกปราสาทเลย อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะที่ไม่หรูหราแต่โดดเด่นของกำแพงภายนอกปราสาทที่ขนาบด้วยสี่ของปูนสลักกับเงาดำเมื่อมองของสี่เคลือบ ทำให้ปราสาทแห่งนี้มีชื่อเสียงโด่งดังในด้านความสวยงามที่เรียบง่ายแต่เปี่ยมไปด้วยพลัง และเมื่อความหนาวเย็นมากร่างกาย ความขาวโพลนของหิมะที่ตกลงมาปกคลุมปราสาทนั้นทำให้ผู้พบเห็นต้องตะลึงลานจนแทบสับสนใจไปเลยทีเดียว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปราสาทแห่งนี้จะสามารถตั้งตระหง่านท่าแดดฝน รวมทั้งถูกใช้ตั้งรับป้องกันข้าศึกมาได้หลายร้อยปี แต่มันก็เกือบพ่ายแพ้ต่อรัฐบาลในสมัยเมจิ (Meiji, 1868-1912) ที่มีนโยบายรื้อถอนปราสาทญี่ปุ่นทั้งหมด เพราะเห็นว่าปราสาทเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ของระบบการปกครองแบบโชกุน แต่กระนั้นก็ตาม ปราสาทมัตสึโมโตะก็ยังคงมีโชคอยู่บ้าง เพราะมันถูกคหบดีผู้มั่งคั่งขอซื้อไปก่อนที่จะถูกรัฐบาลทำลายสิ้น นอกจากนี้ ประชาชนในท้องถิ่นก็ยังได้ร่วมกันสมทบทุนช่วยเหลือเพื่อบูรณะปราสาทแห่งนี้ในภายหลังอีกด้วย เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ปราสาทมัตสึโมโตะคือปราสาทของประชาชนอย่างแท้จริง

➡ ไปปราสาทมัตสึโมโตะได้อย่างไร?

โดยสารรถไฟจากสถานีชิจูกุ (Shinjuku) เพียง 3 ชั่วโมง คุณก็จะมาถึงสถานีมัตสึโมโตะ และใช้เวลาเดินเท้าต่ออีกเพียง 15 นาทีเท่านั้น ปราสาทมัตสึโมโตะที่ตั้งงดงามก็จะปรากฏอยู่เบื้องหน้าคุณ (ภาพจาก <http://www.friends-partners.org>)

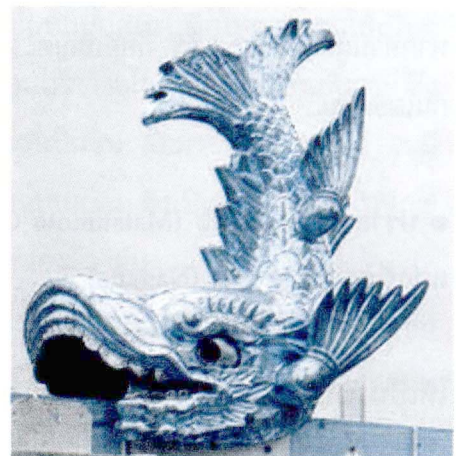
● ปราสาทนาโงยะ (Nagoya Castle) แห่งจังหวัดไอจิ (Aichi)

ปราสาทนาโงยะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนาโงยะซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางของญี่ปุ่น มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือ ปราสาทแห่งนี้เคยเป็นสถานที่ที่โอดะ โนบุนางะ (Oda Nobunaga) ซึ่งเป็นขุนศึกผู้มีชื่อเสียงยิ่งยงที่สุดผู้หนึ่งในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นเคยใช้ชีวิตในวัยเด็กในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 อีกทั้งคำกล่าวสั้นๆ ที่ว่า “โอวาริ นาโงยะ (Owari Nagoya) สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยปราสาทแห่งนี้” ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปราสาทแห่งนี้ในอดีตได้เป็นอย่างดี ซึ่งหมายถึงความภาคภูมิใจของชาวเมืองนาโงยะตราบนานทุกวันนี้ด้วย

นอกจากนี้ โบราณวัตถุที่สำคัญที่สุดอีกชิ้นหนึ่งซึ่งทำให้ปราสาทแห่งนี้เป็นที่รู้จักและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศก็คือ “ซาจิโฮโกะ” (Shachihoko) หรือรูปหล่อของสัตว์ทะเลในตำนานที่มีศีรษะเป็นเสือ ขนาดสูง 2.5 เมตร

น้ำหนักกว่า 1.2 ตัน ที่ตั้งตระหง่านอยู่บนยอดสูงสุดของปราสาท ซึ่งความนิยมที่ล้นหลามทำให้ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นไปแต่อย่างใดหากจะกล่าวว่ามันเปรียบเสมือนหนึ่งสัญลักษณ์ของเมืองไปแล้ว

อย่างไรก็ดี ปราสาทซึ่งประกอบไปด้วยอาคารสวนนอกที่มีขนาดใหญ่ ความสูง 5 ชั้น และอาคารสวนในที่มีขนาดเล็ก ความสูง 6 ชั้น ที่ตั้งอยู่บริเวณใจกลางของปราสาท ซึ่งได้ถูกบูรณะปรับปรุงเมื่อครั้งที่โทคุงาวะ อิเอยาซุ (Tokugawa Ieyasu) รวมประเทศได้เป็นผลสำเร็จ ก็ได้ถูกพระเพลิงเผาผลาญจนพังทลายสิ้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นปราสาทที่ยังคงตั้ง

“ซาจิโฮโกะ” หรือรูปหล่อของสัตว์ทะเลในตำนานที่ตั้งตระหง่านอยู่บนยอดสูงสุดของปราสาทนาโงยะ (ภาพจาก <http://ja.wikipedia.org/>)

ตระหง่านตราบนานทุกวันนี้จึงเป็นเพียงปราสาทที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. 1959 เท่านั้น แต่กระนั้นก็ตาม คุณยังคงสามารถชื่นชมประวัติศาสตร์และร่องรอยอารยธรรมได้จากข้าวของเครื่องใช้ของตระกูลโทคุงาวะที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะโทคุงาวะ (Tokugawa Art Museum) ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากปราสาทนัก

➡ ไปปราสาทนาโงยะได้อย่างไร?

โดยสารรถไฟใต้ดินจากสถานีนาโงยะเพียง 15 นาที คุณก็จะมาถึงสถานีชิยาคุโชะ (Shiyakusho) ซึ่งเพียงคุณเดินขึ้นมาจากใต้ดินเท่านั้น ปราสาทนาโงยะที่โด่งดังก็จะปรากฏอยู่เบื้องหน้าคุณ (ภาพจาก http://www.ncvb.or.jp/photo_e/image/big/siro_04.jpg)

● ปราสาทฮิเมจิ (Himeji Castle) แห่งจังหวัดเฮียวโงะ (Hyogo)

ปราสาทฮิเมจิซึ่งมีกำแพงหินสีขาวนวลคล้ายนกกระยางโฉบทยาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามว่า “ปราสาทนกกระยางขาว” นั้น ถือได้ว่าเป็นปราสาทที่ถูกสร้างขึ้นด้วยวิทยาการและเทคโนโลยี

ที่ล้ำยุคที่สุดเท่าที่ในสมัยนั้นจะมีเลยก็เลย โดยหอรักษาการณ์ ประตูปราสาท รวมทั้งช่องทางเดินต่างๆ ที่ถูกเรียกว่า “อิ โนะ มน, นิ โนะ ยางูระ” (I no mon, Ni no yagura) นั้น ถูกสร้างขึ้นคล้ายเขาวงกตเพื่อใช้ทำลายขวัญกำลังใจของผู้บุกรุก รวมทั้งเพื่อให้ง่ายต่อการโจมตีตอบโต้ข้าศึกที่กำลังสับสน

แผนผังคร่าวๆของปราสาทฮิเมจินี้ คงทำให้เราเห็นถึงความซับซ้อนของ “อิ โนะ มน, นิ โนะ ยางูระ” ได้เป็นอย่างดี (ภาพจาก <http://himeji-kanko.jp/english/main/img/expertmap.gif>)

ในปัจจุบันนี้ แม้ปราสาทฮิเมจิซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างแห่งแรกของญี่ปุ่นที่ได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลก เมื่อปี ค.ศ. 1993 นั้น จะคงเหลือช่องประตูเพียง 21 ช่อง จากเดิมที่มีถึง 84 ช่อง แต่นั่นก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้คุณรู้สึกว่าตนเองเสมือนเป็นเป่านึ่งที่รอให้เจ้าของปราสาทโจมตีคุณได้อย่างสบายอุรา

เรื่องที่น่าอัศจรรย์อีกประการหนึ่งของปราสาทซึ่งใช้เวลาในการก่อสร้างถึง 8 ปี จนแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1609 แห่งนี้ก็คือ มันยังคงตั้งตระหง่านจวบจนกระทั่งทุกวันนี้โดยรอดพ้นจากหายนะครั้งสำคัญๆ มาได้อย่างเหลือเชื่อ ไม่ว่าจะเป็

สงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปี ค.ศ. 1941-1945 และ
มหาพสุธาภิเษมปนาทฮานชิน-อาวาจิ (Great
Hanshin-Awaji Earthquake) ในปี ค.ศ. 1995

⇒ ไปปราสาทฮิเมจิได้อย่างไร?

โดยสารรถไฟหัวกระสุน (Shinkansen) จาก
สถานีเมืองโอซากะ (Osaka) เพียง 40 นาที คุณก็
จะมาถึงสถานีฮิเมจิ และใช้เวลาเดินเท้าต่ออีกเพียง
15 นาทีเท่านั้น ปราสาทฮิเมจิที่ส่องชื่อก็จะปรากฏ
อยู่เบื้องหน้าคุณ

อย่างไรก็ดี หากคุณไม่มีเวลามากเพียง
พอที่จะแวะชมปราสาทอันเป็นมรดกโลกแห่งนี้ คุณ
ก็อาจโดยสารรถไฟหัวกระสุนโดยเลือกที่นั่งติด
หน้าต่างของด้านที่ติดภูเขา เพียงเท่านี้ คุณก็จะ
สามารถสัมผัสปราสาทแห่งนี้ผ่านมุมมองที่สวยงาม
ที่สุดมุมหนึ่งได้ในระหว่างการเดินทาง (ภาพจาก
[http://www.mgu.ac.jp/~jfmorris/SendaiHTML/
Webpics/Himeji.jpg](http://www.mgu.ac.jp/~jfmorris/SendaiHTML/Webpics/Himeji.jpg))

ข้อมูลจาก

<http://web-japan.org/kidsweb.html>

รู้เพื่อองเรื่องญี่ปุ่น

แปลและเรียบเรียงโดย สุรเดช คล้องมงคล*

ยอนกลับไปในยุคสงครามกลางเมือง (Sengoku Jidai : Age of Civil War, ราวคริสต์ศตวรรษที่ 15-16) เมื่อครั้งที่ชนชั้นซามูไร (Samurai) มีอำนาจ นินจาได้ถือกำเนิดขึ้น โดยพวกเขามีบทบาทในการทำสงครามจารกรรม และเมื่อความสับสนวุ่นวายของสงครามทวีมากขึ้น บทบาทของนินจาก็มีมากขึ้นเช่นกัน

โดยทั่วไปแล้ว หน้าที่หลักของนินจา คือ การรับใช้ขุนศึกผู้เป็นนายของพวกเขาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปล้นสะดมอาหารหรืออาวุธของข้าศึก รวมทั้งการนำทางในเวลากลางคืน ซึ่งภารกิจเหล่านี้หมายรวมถึง การปฏิบัติการในปราสาทของข้าศึกด้วย ด้วยภาระหน้าที่อันหนักหนาเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้ที่จะได้รับความไว้วางใจให้เป็นนินจาได้ ต้องผ่านการฝึกฝนอย่างทรหดอย่างยิ่ง

บทบาทของนินจาเริ่มลดลงเมื่อบ้านเมืองเริ่มกลับมามีเสถียรภาพภายใต้การรวมชาติของโชกุนตระกูลโทคุงาวะ (Tokugawa) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นสมัยเอโดะ (Edo, 1603-1868) อย่างไรก็ตาม ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 18 นินจาเริ่มกลับมามีบทบาทในสังคมญี่ปุ่นอีกครั้ง เมื่อพวกเขาได้กลายมาเป็นตัวละครเอกในวรรณกรรมหลายเรื่อง ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นินจาก็แทบกลายเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งของญี่ปุ่นเลยทีเดียว ทั้งนี้เนื่องจากภาพลักษณ์ความเก่งกาจปราดเปรี้ยวของพวกเขาผ่านหนังสือการ์ตูนหรือภาพยนตร์ต่างๆ เช่น นินจาอัตโตริ ขบวนการนินจาเต่า ฯลฯ ที่พยายามสื่อให้เห็นถึงความมหัศจรรย์เหนือมนุษย์ ทำให้พวกเขาสามารถเอาชนะใจเด็กๆ ทุกเพศทุกวัยได้อย่างไม่ยากเย็น

(ภาพจาก <http://www.tangsdynasty.com/images/ninjasuit.jpg>)

ข้อมูลจาก

<http://web-japan.org/kidsweb.html>

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

J-Culture

แปลและเรียบเรียงโดย สุรเดช คล่องมงคล*

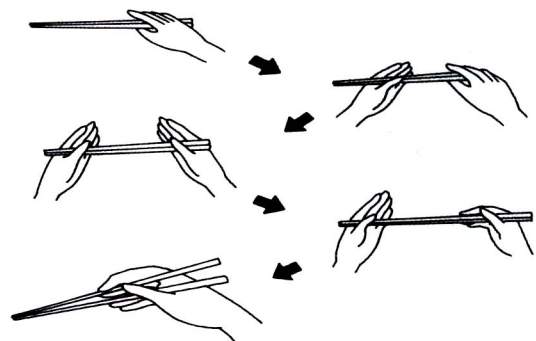
อาหารญี่ปุ่นนั้นถูกปรุงขึ้นจากทักษะอันเอกอุ จิตวิญญาณอันเปี่ยมล้น ตลอดจนวัตถุดิบ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น อาหารทะเลสดใหม่ มากมี และพืชผักเลิศรสนานา นอกจากนี้ สำหรับอาหาร ญี่ปุ่นยังถูกประดับตกแต่งให้มีสีสันและความสวยงาม เข้ายวนตาด้วยพันธุ์ไม้งามตามฤดูกาล จึงอาจกล่าวได้ว่า อาหารญี่ปุ่นมิได้ถูกปรุงขึ้นเพียงแค่ตอบสนองความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เท่านั้น แต่ยังเพื่อเป็นการสร้างความสุนทรีย์ให้ บังเกิดแก่จิตใจของผู้รับประทานอาหารอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ในยามที่เราได้มีโอกาสรับประทาน อาหารญี่ปุ่นอย่างแท้จริง มารยาทบนโต๊ะอาหาร บางประการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อีก ประการหนึ่งของวัฒนธรรมญี่ปุ่น จึงเป็นสิ่งที่ เราไม่ควรละเลย

ตามธรรมเนียมญี่ปุ่นแต่เดิมนั้น อาหาร ญี่ปุ่นจะถูกเสิร์ฟบน “โอเซน” (Ozen) ซึ่งเป็นโต๊ะ ขนาดเล็กที่คล้ายเป็นสำหรับมาตรฐานสำหรับใช้ในการ รับประทานอาหารญี่ปุ่น โดยในแต่ละมือจะ ประกอบไปด้วยอาหารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ข้าว ซุป ผักตอง ผักลวก ปลาดิบ ปลาย่าง เหมปูระ และ อาหารอื่นๆ โดยมีการจัดวางตำแหน่งเมื่อมองจาก ผู้รับประทาน ดังนี้คือ ถ้วยข้าวอยู่ทางซ้ายมือ ถ้วยซุปร อยู่ทางขวามือ อาหารอื่นๆ อยู่ตรงกลางทางด้าน

(ภาพจาก <http://www7.ocn.ne.jp/~bunke/child/images/ozen.jpg>)

หลังของถ้วยข้าวและถ้วยซุปร ในขณะที่ตะเกียบ นั้นจะถูกวางไว้อยู่ด้านหน้าของสำหรับอาหารทั้งหมด ซึ่งอาหารต่างๆ เหล่านี้มีขั้นตอนในการรับประทาน ที่พิถีพิถันเริ่มตั้งแต่การจับตะเกียบจวบจนกระทั่ง สิ้นสุดการรับประทานอาหารเลยทีเดียว

(ภาพจาก *Japan at a glance updated* . Tokyo : Kodansha . 2001 . p.49)

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

ในส่วนของขั้นตอนในการจับตะเกียบนั้น เริ่มต้นด้วยใช้มือขวาจับตะเกียบ แล้วใช้นิ้วโป้ง และนิ้วชี้ของมือซ้ายประคอง หลังจากนั้นจึงพลิก มือขวากลับเพื่อให้นิ้วโป้งและนิ้วชี้ของมือขวาประคอง ตะเกียบเช่นเดียวกับมือซ้าย แล้วจึงใช้มือขวา กระทบตะเกียบให้พร้อมใช้รับประทานอาหารตามปกติ

สำหรับลำดับในการรับประทานอาหารใน สำหรับนั้น ตามธรรมเนียมแล้วให้เริ่มรับประทาน ชุปเป็นลำดับแรก แล้วจึงทานข้าว หลังจากนั้นจึง รับประทานอาหารต่างๆ ในลำดับได้ตามอัธยาศัย และปิดท้ายมื้ออาหารด้วยผักดอง

ในส่วนของขั้นตอนในการรับประทานชุปนั้น ในกรณีที่ใช้ชุปถูกครอบปิดไว้ด้วยฝาปิดด้วยก็มี ขั้นตอนในการเปิดฝาด้วย คือ ให้ยกถ้วยชุปขึ้น ด้วยมือทั้งสองข้าง แล้วใช้มือซ้ายจับถ้วยไว้ ในขณะที่ขยับมือขวาไปจับบนฝาปิดด้วย แล้วจึงดึง ฝาปิดด้วยออก หลังจากนั้นจึงให้นำฝาปิดด้วยนั้น ไปวางไว้ทางด้านขวาของตำแหน่งที่วางถ้วยชุป โดย คว่ำด้านบนของฝาปิดด้วยลงบนโต๊ะ

สำหรับการรับประทานชุปนั้น ให้ยก ถ้วยชุปขึ้นด้วยมือทั้งสองข้าง แล้วใช้ฝ่ามือซ้าย ประคองถ้วยชุปในขณะที่ชดชุปจากถ้วย ส่วนมือขวา ให้ถือตะเกียบขึ้นมาแล้วทำตามขั้นตอนในการถือ ตะเกียบข้างต้น ก่อนที่จะใช้ตะเกียบพุกเต้าหู ต้น หอมหรือส่วนผสมต่างๆ ในชุปเข้าปากตามต้องการ

ในส่วนของการรับประทานข้าวนั้น ให้เปิด ฝาด้วยข้าวที่วางอยู่ทางด้านซ้ายมือของสำหรับด้วย

ลำดับขั้นตอนที่คล้ายคลึงกับการเปิดด้วยชุป คือ ยกถ้วยข้าวขึ้นด้วยมือทั้งสองข้าง ประคองวางบน ฝ่ามือซ้าย แล้วใช้มือขวาเปิดฝาด้วย แล้วจึงวาง ถ้วยข้าวลงเพื่อรับประทานตามปกติ

ต่อเมื่อรับประทานข้าวจนหมดด้วย หาก ต้องการข้าวเพิ่มนั้น ก็ให้วางถ้วยข้าวด้วยมือทั้งสองข้างบนถาดที่บริการยื่นมาให้ และหลังจากบริการ ยื่นถาดซึ่งมีถ้วยข้าวที่มีข้าวเต็มถ้วยกลับมา ก็ให้ รับประทานด้วยมือทั้งสองข้างแล้วจึงวางลงบนโต๊ะอาหาร เช่นเดิมก่อนเริ่มรับประทานอาหารต่อ แต่มีข้อพึง ระวัง คือ ในขณะที่รอบริการตักข้าวให้ นั้น ห้ามรับ รับประทานอาหารอื่นๆ ในลำดับเป็นอันดับ

สำหรับขั้นตอนเมื่อรับประทานอาหารเสร็จ เรียบร้อยแล้วแล้วนั้น ให้ปิดฝาด้วยต่างๆ เหมือนเช่น คราวที่สำหรับถูกยกมาเสิร์ฟ ทำความสะอาดปลาย ตะเกียบด้วยโคชิ (Kaishi) หรือผ้าเช็ดปาก แล้ว จึงวางตะเกียบนั้นไว้ด้านหน้าของสำหรับเช่นเดิม จึง ถือว่าเป็นการสิ้นสุดมื้ออาหารตามธรรมเนียม ญี่ปุ่นอย่างสมบูรณ์

แม้ในปัจจุบันนี้ อาหารการกินของชาวญี่ปุ่น จะมีความหลากหลายและมีความผสมผสานกับ วัฒนธรรมอื่นๆ มากขึ้น อีกทั้งชาวญี่ปุ่นรุ่นใหม่ส่วน หนึ่งอาจจะไม่รู้ซึ่งถึงวิธีการใช้ตะเกียบหรือมารยาท บนโต๊ะอาหารตามธรรมเนียมญี่ปุ่นดั้งเดิมที่ถูกต้อง แต่เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเหล่านี้คงทำให้เราเข้าใจ สุนทรียะแห่งอาหารญี่ปุ่นยิ่งขึ้น ซึ่งอาจช่วยให้การ รับประทานอาหารญี่ปุ่นครั้งต่อไปมีอรรถรสมาก กว่าที่แล้มาแล้ว

Japan
Watch
Project

ข้อมูลจาก

Experiencing Japanese Culture an activity and Q-A approach . Tokyo : KEK . 1989 .p.188-191

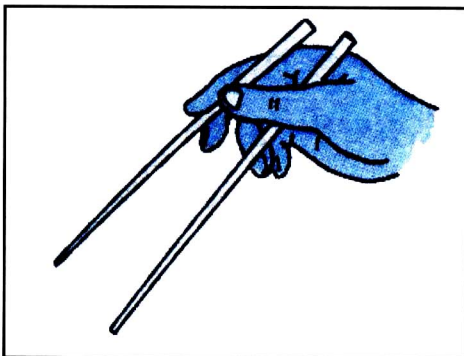
J-Quiz

โดย สุรเดช คล้องมงคล*

พจฉฉ : วิธีกรใช้ตะเกียบในข้อใดที่ถูกต้องตามมารยทในการรับประทณอาหารญี่ปุ่นที่สุด?

- ก) เมื่อรับประทณอาหารเสร็จเรียบร้อย ต้องรับประทณตะเกียบปิดท้ย
- ข) นอกจากจะใช้คิบอาหารแล้ว ตะเกียบยังใช้สำหรับจ้มอาหารเพื่อรับประทณในบางครั้ง
- ค) ควรรห้กตะเกียบประภทใช้แล้วท้ททุกคร้งเมื่อใช้เสร็จเรียบร้อย

(→ดูคำเฉลยเฉลยได้ทีหน้า 49)

ว่าด้วยตะเกียบ...

ตะเกียบเป็นประดิษฐกรรมที่ถูกสรรคส์สร้างขึ้นเมื่อกว่า 1,500 ปีก่อน เพื่อใช้ในการคิบอาหารบุขาส่งคักดีสิทธี โดยแต่เดิมนั้น ตะเกียบมีลักษณะคล้ายแหนบ คือ ทำจากไม้ไผ่ที่ถูกผ่าคร้งแต่ไม่แยกออกจากกัน อย่งไรก็ดี พร้อมกับรูปลักษณ์ที่วิวิธฉน์ ลักษณะกรใช้งานของตะเกียบก็เปลี่ยนไปด้วย โดยตะเกียบที่

ถูกพัฒนาเป็นแท่งไม้เรียวยาว 2 ทอน ได้กลายเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการคิบหรือฉีกเพื่อรับประทณอาหารของชาวญี่ปุ่นโดยท้วไป

อย่งไรก็ตาม แม้ว่าความเชื่อและลักษณะกรใช้งานของตะเกียบจะเปลี่ยนไป แต่ก็ยังคงหลงเหลือร่องรอยแห่งความคักดีสิทธีของมันอยู่ดังจะเห็นได้จากกรที่ครอบครัวชาวญี่ปุ่นจะไม่ใช้ตะเกียบร่วกัน กล่าวคือ สมาชิกทุกคนจะมี “นุริบาชิ” (Nuribashi) หรือตะเกียบประจำกายของตนเอง ในขณะที่ “วาริบาชิ” (Waribashi) หรือตะเกียบประภทใช้แล้วท้ทนั้นจะถูกเตรียมไว้สำหรับแยกโดยเฉพะหรือสามารถพบเห็นได้ตามร้านอาหารท้วไป นอกจากนี้ ยังมีตะเกียบสำหรับกรใช้งานในลักษณะเฉพะทงอื่น ๆ อีกเช่น “โทริบาชิ” (Toribashi) หรือตะเกียบที่ใช้เสิร์ฟพร้อมกับอาหาร “ไซบาชิ” (Saibashi) หรือตะเกียบชนิดยาวที่ใช้สำหรับกรปรุงอาหาร “อิวาอิบาชิ” (Iwaibashi) หรือตะเกียบที่ใช้ในเทศกาลปีใหม่ เป็นต้น

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

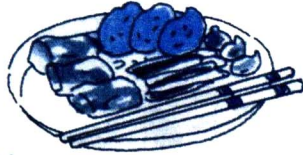

Hashioki (Small stand)

Nuribashi
(Chopsticks used for daily meals)

Waribashi
(Disposable chopsticks used for guests and at restaurants)

Toribashi

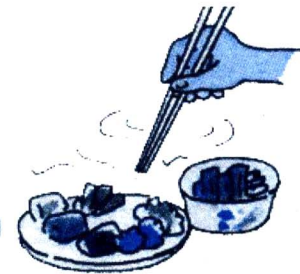
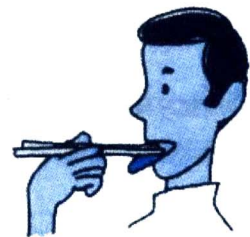
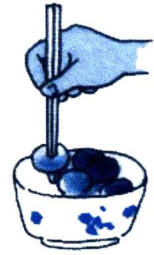

Saibashi

String

โดยทั่วไปแล้ว ตะเกียบญี่ปุ่นนั้นจะมีขนาดสั้นและบางกว่า ตะเกียบจีน รวมทั้งยังทำจากไม้ ด้วยเหตุนี้ ตะเกียบญี่ปุ่นจึงมีความ สะดวกในการใช้งานมากกว่าตะเกียบจีน อย่างไรก็ตามก็ตามธรรมเนียม ของชาวญี่ปุ่นนั้น มีข้อพึงระวังและมารยาทในการใช้ตะเกียบหลาย ประการที่ทุกคนพึงระลึกถึง เช่น ไม่ควรวางตะเกียบด้วยการที่มลงไปใน อาหาร เพราะหมายถึงการอุทิศอาหารให้แก่ผู้เสียชีวิต ไม่ควรส่งอาหารต่อ กันด้วยตะเกียบ เพราะเป็นการกระทำที่คล้ายคลึงกับการส่งอัฐิผู้เสียชีวิต ในพิธีศพ ควรหักตะเกียบประเภทใช้แล้วทิ้งทุกครั้งเมื่อใช้เสร็จเรียบร้อย เพราะอุบัติเหตุต่างจ้องหาพวกมันเพื่อใช้ทำสิ่งชั่วช้าเลวทราม เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีมารยาทบนโต๊ะอาหารโดยทั่วไปอื่นๆ อีกเช่น ไม่ควรถือตะเกียบอยู่เหนือจานอาหารในระหว่างพิจารณาว่าจะทานอาหาร อะไรเป็นลำดับต่อไป ไม่ควรใช้ตะเกียบคุ้ยเขี่ยอาหาร ไม่ควรเลียอาหารที่ ติดอยู่บนตะเกียบ ไม่ควรใช้ตะเกียบเสียด้วยอาหาร ไม่ควรวางตะเกียบ ไว้บนถ้วยอาหาร เป็นต้น แต่ข้อพึงระวังเหล่านี้ก็ไม่ใช่เรื่องที่ยุงยากแต่ อย่างไม่ เพราะมันคือมารยาทบนโต๊ะอาหารโดยทั่วไปนั่นเอง...

วิสัยนา : จากสาระ “ว่าด้วยตะเกียบ...” ข้างต้น คำตอบที่ถูกต้อง ที่สุดของคำถามที่ว่า “วิธีการใช้ตะเกียบในข้อใดที่ถูกต้องตาม มารยาทในการรับประทานอาหารญี่ปุ่นที่สุด?” จึงเป็น ค) ควร หักตะเกียบประเภทใช้แล้วทิ้งทุกครั้งเมื่อใช้เสร็จเรียบร้อย นั่นเอง...

ข้อมูลจาก

<http://web-japan.org/kidsweb.html>

Discover Japan Vol.1 Words, Customs and Concepts . Tokyo : Kodansha . 1986 . p.48-49

Japan at a glance updated . Tokyo : Kodansha . 2001 . p.49

โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น เปิดรับพิจารณาบทความ

7 นวาระก้าวเข้าสู่ปีที่ 3 ของจดหมายข่าวโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น โครงการฯ ได้ทำการพัฒนาทั้งในส่วนของเนื้อหา รูปเล่มและคุณภาพในการจัดพิมพ์ เพื่อให้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการเพิ่มแรงแม้ที่หลากหลาย โครงการฯ จึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เปิดเวทีให้นักคิด/นักเขียนรุ่นใหม่ได้มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานสู่สาธารณชน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาบทความ

1. ผลงานที่ถูกเสนอต้องเป็นชิ้นงานที่ผู้เสนอผลงานได้เขียนขึ้นเองและไม่มีปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์โดยมีภาพประกอบตามสมควร (หากผลงานเคยถูกตีพิมพ์แล้ว กรุณาแจ้งรายละเอียดการตีพิมพ์ที่ผ่านมาทุกครั้ง)
2. ผลงานที่ถูกเสนอต้องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น ความยาวประมาณ 3-10 หน้า (หากมีเนื้อหาสะท้อนต่อประเทศไทย จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ)
3. ไม่จำกัดรูปแบบการเขียน (หากเป็นบทความ จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ)

4. ผู้สนใจสามารถเสนอผลงานได้ไม่จำกัดจำนวน
5. ผลงานที่ถูกเสนอให้ใช้การพิมพ์ แบบอักษร Cordial New ขนาด 16
6. ผลงานที่ถูกเสนอจะไม่มีค่าสงวนลิขสิทธิ์ ผู้เสนอผลงานจำเป็นต้องทำสำเนาบทความเก็บไว้
7. โครงการฯ จักดูแลรักษาต้นฉบับของทุกท่านอย่างดีที่สุด แต่โครงการฯ จักไม่รับผิดชอบในกรณีที่เกิดการสูญหาย
8. หากผลงานได้รับการตีพิมพ์ ผู้เสนอผลงานจะได้รับผลตอบแทนตามอัตราของบทความที่ถูกตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ พร้อมเอกสารจดหมายข่าวฉบับที่ผลงานถูกตีพิมพ์

คุณสมบัติของผู้เสนอผลงาน

นักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไป

การเสนอผลงาน

1. ผู้สนใจกรุณาส่งผลงานที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ข้างต้น โดยจัดทำเป็นสำเนา 1 ชุด และแผ่นดิสก์บรรจุไฟล์ผลงาน 1 แผ่น พร้อมระบุชื่อ นามสกุล สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา ที่อยู่/เบอร์โทรศัพท์/E-mail ที่สามารถติดต่อได้สะดวก และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน (เพื่อเป็นหลักฐานในการชำระค่าตอบแทน)
2. ผู้สนใจสามารถส่งผลงานได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้
 - ด้วยตนเองที่โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น
 - ทางไปรษณีย์ โดยระบุที่มุมซองว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”
 - ทางโทรสาร โดยระบุที่หัวกระดาษว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”
 - ทาง E-mail โดยระบุหัวเรื่องว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”

(ดูรายละเอียดสถานที่ติดต่อได้ที่ปกหลัง)

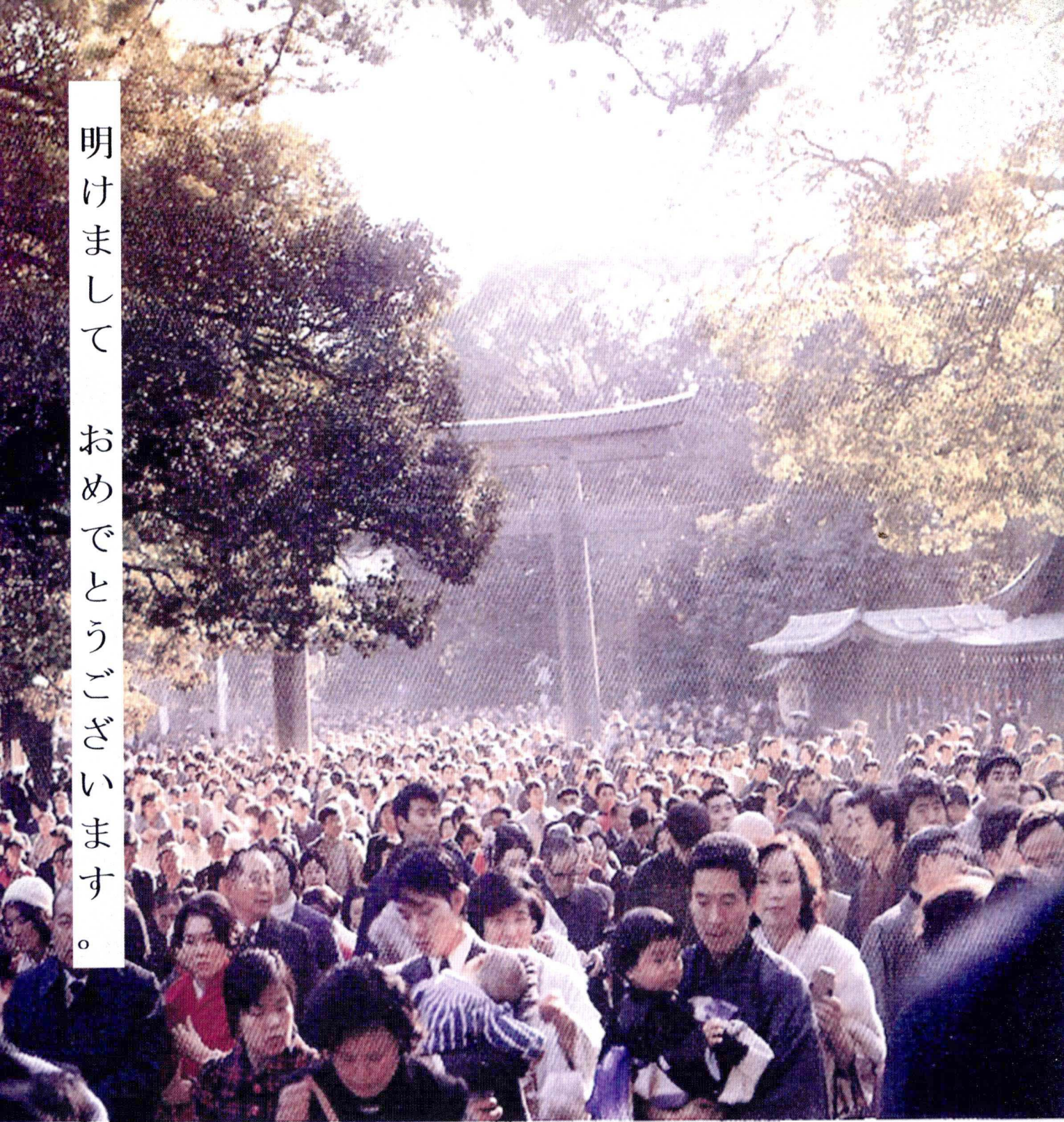

The Other sides of the Sun.....

明けまして
おめでと
うござい
ます。

เจ้าของ : โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)
วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัย บทความและสาระความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่น แก่ผู้กำหนดนโยบาย ข้าราชการและผู้สนใจทั่วไป

บรรณาธิการ : นายสุรเดช คล้องมงคล
ที่ปรึกษาของบรรณาธิการ : ผศ.ดร.ศิริพร วิชชวัลคุ
กองบรรณาธิการ : นายเอกสิทธิ์ หนูนุกัถิ
สถานที่ติดต่อ : ชุดโครงการ “สันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น” ห้อง 337 ชั้น 3 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์ : 0-2613-2315 โทรสาร : 0-221-2422 E-mail address : japanwatch_2006@yahoo.com

พิมพ์ที่ : บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด 70 ถนนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพฯ Thailand 10200 โทร : 0-2221-9781, 0-2222-5555, Email address : borpitt@asianet.co.th